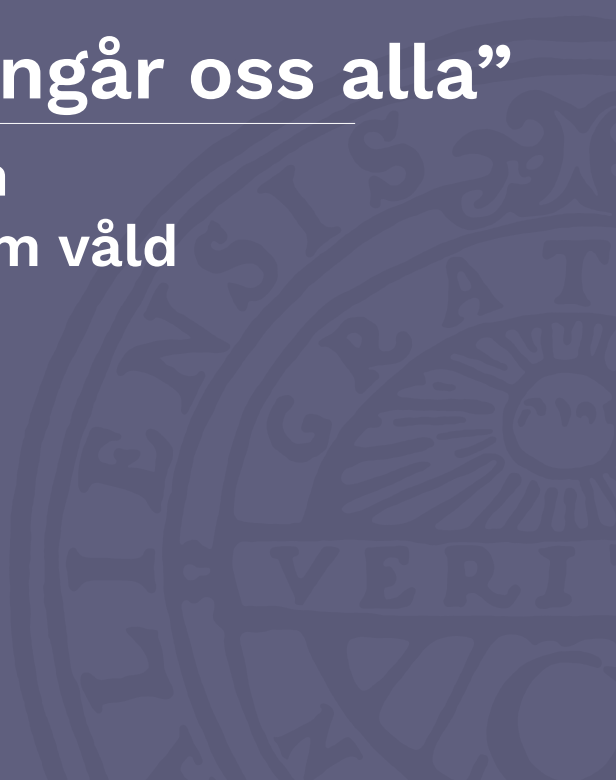

”Våldet angår oss alla”

Att skapa en
webbkurs om våld

”Våldet angår oss alla”

**Att skapa en
webbkurs om våld**

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK 2024
Uppsala universitet
Akademiska sjukhuset
751 85 Uppsala
www.nck.uu.se
ISBN:978-91-984396-4-9
Produktion: Nationellt centrum för kvinnofrid

Innehåll

Förord.....	6
Sammanfattning	8
Varför en webbkurs om våld?.....	10
Intervju: "Paketering som når ut effektivt".....	12
Samarbete.....	14
Projektgrupp och styrgrupp.....	16
Intervju: "Webbkursen bidrar till att få fler att ställa frågor om våld"	20
Praktisk uppbyggnad av kursen.....	22
Intervju: "Tätt samarbete var en framgångsfaktor"	30
Lansering och arbete fortsätter	32
Intervju: "Webbkursen kan göra skillnad och förmedlar hopp"	38
Vad tycker användarna?.....	40
Avslutande ord och fortsatt utveckling	46
Pilotstudie: Webbkurs om våld.....	48

Förord

Kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är av stor vikt för att kunna ge våldsutsatta ett bra bemötande, men också för att kunna arbeta förebyggande och förändra attityder i samhället. Webbkurs om våld, som utvecklats av Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet i samverkan med länsstyrelserna och Socialstyrelsen, ger grundläggande kunskap på området och riktar sig främst till personer som möter våldsutsatta i sitt arbete.

Våren 2024 passerade antalet registrerade användare 160 000, en siffra som stiger konstant. Att så många personer genomfört webbkursen innebär en reell kunskapshöjning på området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i landet.

För att ge en bakgrund till varför Webbkurs om våld kom till och beskriva dess utveckling har föreliggande rapport tagits fram. Här redogörs för hur man praktiskt gått till väga, vilka vägval som gjordes i relation till konceptet e-learning, hur olika perspektiv lyfts i kursen samt vad det innebär att utbilda om kunskapsområdet.

För att följa upp i vilken mån den kunskap som förvärvats via webbkursen har tagits om hand i verksamheten där användaren är anställd genomförde Sibel Korkmaz, doktor i socialt arbete, och Peter Anderson, doktor i socialt arbete, en pilotstudie

under hösten 2022 på uppdrag av NCK. Studien visar att Webbkurs om våld kan leda till en professionell utveckling som kan göra medarbetarna tryggare i att exempelvis ställa frågor om våld på rutin. Studien från Stockholms universitet publiceras i föreliggande rapport.

Seniorprofessor Gun Heimer, som var föreståndare för NCK när webbkursen kom till, har haft en avgörande roll för framväxten av kursen. Bakom föreliggande rapport står Gun Heimer tillsammans med Karin Sandell, tidigare kommunikationschef på NCK och Annika Engström, tidigare projektledare för webbkursen på NCK. Anna Ehn, författare, har varit medförfattare i rapporten.

I arbetet med rapporten har även Annika Töyrä, utredare på NCK, Johanna Nivala, projektkoordinator på NCK samt Cecilia Yates, kommunikatör på NCK, medverkat.

Listan över personer från bland annat Socialstyrelsen och länsstyrelserna som på olika sätt medverkat till uppbyggnaden, driften och spridningen av webbkursen kan göras lång. Deras kunskap, engagemang och uthållighet har varit avgörande för webbkursens kvalitet och framgång.

Dessutom har webbkursen många frivilliga ambassadörer – användare av kursen som känner stolthet och mening över att föra kunskapen vidare och få fler att använda kursen eftersom de ser att webbkursen är ett viktigt verktyg för att kunna skapa förändring. Tack till alla som bidragit till kursens uppbyggnad och till er som bistår med att sprida kursen.

Anita Hussénius
Föreståndare, NCK

Sammanfattning

Webbkurs om våld lanserades 2016. Den utvecklades av NCK i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna på regeringens uppdrag för att möta en efterfrågan på kunskap från en rad olika professioner. Det eftersom både Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen) och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer från 2014 betonade behovet av att personal som möter våldsutsatta kvinnor har relevant utbildning och kunskap.

Webbkurs om våld ger grundläggande kunskap på ett lättillgängligt sätt. De första tre helåren (2017–2019) låg antalet nya användare stabilt på knappt 15 000 per år. År 2020 märktes en tydlig ökning av antalet användare och 2021 noterades det hittills största antalet nya användare under ett år (närmare 28 000). Nu under 2024 hade antalet användare totalt passerat 160 000.

Tre användarundersökningar har genomförts av NCK (2017, 2020 och 2022) i form av enkätundersökningar. Syftet med enkäterna har varit att kartlägga hur webbkursen används, vad användarna tycker om kursen och i vilken grad de har nytta av sina nya kunskaper. Respondenterna är nöjda med kursen som helhet, en majoritet av dem ger kursen högsta betyg. Dessutom svarar en majoritet av respondenterna att de har fått en ökad kunskap om

mäns våld mot kvinnor i stor utsträckning (drygt 40 %) eller till viss del (56 %) genom kursen, enligt den senaste undersökningen från 2022. Överlag upplever respondenterna att kursens innehåll har varit relevant för den egna yrkesutövningen.

Enligt en studie från Stockholms universitet som gjordes på uppdrag av NCK har användarna fått en ökad kunskap om våld. Användarna upplever en positiv utveckling i sin professionella roll både som enskild medarbetare och i samverkan med andra i verksamheten. Den ökade kunskapen kan leda till att medarbetarna känner sig tryggare i att ställa frågor om våld.

Illustrationerna i Webbkurs om våld är framtagna i samarbete med illustratör Magnus Häglund.

Varför en webbkurs om våld?

Det första initiativet till Webbkurs om våld togs 2015, under en period då frågan om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer var högt placerad på den politiska agendan i Sverige. Det rådde bred politisk enighet om att våldet är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem som måste bekämpas och att frågan bör prioriteras. I FN:s Agenda 2030 infördes ett särskilt delmål, 5:2, om att allt våld mot flickor och kvinnor ska upphöra.

I takt med att ämnet uppmärksammades alltmer ökade efterfrågan på baskunskaper bland yrkesverksamma. Både Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen) och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) betonade behovet av att personal som möter våldsutsatta kvinnor har relevant utbildning och kunskap för detta.

Kunskap om våldets orsaker, uttryck och konsekvenser är av stor betydelse för att kunna ge våldsutsatta kvinnor ett bra bemötande, men också för att arbeta förebyggande och förändra attityder. Det krävs förståelse för våldets komplexitet, hur det trappas upp, vilka former det kan ta och hur det påverkar den som är utsatt. Den som ska ge stöd måste förstå varför en kvinna kan återvända till en våldsam man om och om igen trots att

våldet fortsätter. Det krävs kunskap om vilka åtgärder som är lämpliga i olika situationer och hur myndigheternas ansvar ser ut.

Under 2014 och 2015 fick både länsstyrelserna och Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset allt fler förfrågningar från kommuner och myndigheter som ville beställa utbildningar för olika yrkesgrupper. Kvinnofridssamordnare och andra ansvariga såg ett behov av att säkerställa personalens kompetens. Frågor om våld började ställas inom myndigheter, kommunal verksamhet, hälso- och sjukvården samt tandvården, och behovet av kunskap och personer som kunde utbilda i frågan ökade snabbt.

NCK, länsstyrelserna och Socialstyrelsen började därför diskutera möjligheten att skapa en webbaserad introduktionskurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. En viktig förutsättning var att den skulle vara tillgänglig och kostnadsfri för alla. Dessutom skulle den underlätta för den som fått i uppdrag att utbilda andra om våld, och på så sätt stödja framför allt kommunernas kompetensförsörjning vad gäller baskunskap om våld. En webbaserad kurs kan göras tillgänglig för många oavsett arbetsplats eller geografisk placering. En webbkurs är också kostnadseffektiv, kostnaden är densamma oavsett hur många som deltar.

Illustratör: Magnus Häglund

”Paketering som når ut effektivt”

Beatrice Hopstadius, enhetschef på Socialstyrelsen, var med från början när arbetet startade med att ta fram en kurs.

2014 kom Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. För myndigheten var det angeläget att grunden för webbkursen utgjordes av dessa föreskrifter, och att kursen bidrog till att nå ut med dem. Kursen skulle vara en hjälp för yrkesverksamma i socialtjänst, hälso- och sjukvård och tandvård att tillämpa regelverket i den egna verksamheten.

Beatrice Hopstadius

... som möjligt.

... Hur får vi igång arbetet? Ett svar på den frågan blev Webbkurs om våld.

Regelverket, underlaget och kunskapen fanns, konstaterar Beatrice Hopstadius, enhetschef på Socialstyrelsen. Huvudfrågan för de tre myndigheterna var hur kunskapen skulle paketeras för att nå ut så effektivt

”Samverkan har varit avgörande för förändring, utifrån varje myndighets roll”.

”Kursen ger en snabb översikt om det viktigaste. Tanken är att den ska inspirera till fortsatt utvecklingsarbete. Sätta igång processer”, säger Beatrice Hopstadius.

”En framgångsfaktor till att webbkursen nått ut på det vis som den gjort, är att den har skapats i en struktur”, säger hon. Det har funnits ett regeringsuppdrag bakom och ett upparbetat samarbete mellan tre myndigheter. En långsiktighet i planering och förutsättningar för att både utveckla och sprida kursen vidare.

”Denna samverkan har varit avgörande”, säger Beatrice Hopstadius. Att först komma överens om ett budskap och sedan använda sina olika kanaler för att nå ut. Verka tillsammans för förändring, utifrån respektive myndighets roll.”

... Det gemensamma arbetet har skapat en snöbollseffekt, enligt henne. Kursen fortsätter att efterfrågas.

”Genom webbkursen har över 160 000 personer fått en introduktion i ämnet och en grund i hur man kan uppmärksamma frågan. Det tror jag är en plattform som kan ha stor betydelse för hur man fortsätter att utvecklas i sin yrkesroll. Det är ju det

... det handlar om. Att uppmärksamma, ställa frågor och fortsätta utveckla sitt arbete på ett så bra sätt som möjligt”, säger Beatrice Hopstadius.

”160 000 personer har fått en introduktion om våld genom Webbkursen. Det är en plattform som har stor betydelse för att utvecklas i sin yrkesroll”.

Text: Anna Ehn

Samarbete

I september 2015 kom regeringsbeslutet att Socialstyrelsen i samverkan med länsstyrelserna och NCK skulle ta fram en webbaserad basutbildning inom området våld i nära relationer till stöd för kommunernas kompetensutveckling (S2015/04805/FST). Eftersom NCK förutom mångårig forskning och klinisk verksamhet även hade lång erfarenhet av att utbilda yrkesverksamma om våld på universitetsnivå gav Socialstyrelsen NCK i uppdrag att producera webbkursen.

De tre nationella myndigheterna hade redan ett etablerat samarbete, kopplat till Socialstyrelsens och länsstyrelsernas dåvarande regeringsuppdrag att fördela utvecklingsmedel för att stärka arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Samarbetet inleddes 2014 och det första resultatet var en särskild avdelning på NCK:s kunskapsbank på webben, www.nck.uu.se/kunskapsbanken: ett nationellt webbstöd för kommunernas arbete med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Att ett väl fungerande samarbete redan var i gång underlättade arbetsprocessen. Det fanns en gemensam uppfattning om vad som behövde göras. En webbaserad utbildning sågs som ett värdefullt komplement till det nationella metod- och kompetensstödet på NCK:s webbplats och de tre myndigheterna bidrog med sina respektive erfarenheter och kompetens i arbetet. Att uppdraget kom från regeringen gav tyngd och legitimitet åt satsningen.

Förutom den gemensamma ambitionen att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer hade de tre myndigheterna olika behov som kunde tillgodoses genom den nya satsningen: Socialstyrelsen ville nå ut mer effektivt med de nya föreskrifterna och allmänna råden om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) och därför var det angeläget att grunden för webbkursen utgjordes av dessa föreskrifter. Kursen skulle vara en hjälp för yrkesverksamma i socialtjänst, hälso- och sjukvård och tandvård att tillämpa regelverket i den egna verksamheten.

En viktig uppgift för länsstyrelserna är att erbjuda introduktionsutbildningar om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, något som vid den här tiden tog stora resurser och mycket tid i anspråk. Genom webbkursen skulle nu många kommuner kunna ge medarbetarna grundläggande utbildning i egen regi, medan länsstyrelserna i stället kunde fokusera på mer fördjupande arbete som till exempel att stötta kommunerna i processledning.

För Nationellt centrum för kvinnofrid var webbkursen ännu ett led i arbetet med att utbilda yrkesverksamma som i sitt arbete möter våldsutsatta kvinnor, deras barn eller våldsutövare. Genom webbkursen kunde centrumets mångåriga erfarenhet av att utbilda olika yrkesgrupper tas tillvara och utvecklas vidare och NCK fick möjlighet att nå ut till en betydligt bredare grupp än tidigare.

Grundtanken var att från nationellt håll erbjuda ett lättillgängligt och likvärdigt kunskapsstöd för hela landet. Ambitionen var att alla som möter våldsutsatta och deras barn skulle få en gemensam kunskapsbas att utgå från.

Projektgrupp och styrgrupp

Det praktiska arbetet med webbkursen inleddes i november 2015. Då tillsattes en styrgrupp och en projektgrupp med representanter från de tre myndigheterna. Redan från början beslutades att NCK skulle vara projektägare och en gemensam projektplan togs fram.

Projektledaren och den som utsågs till rollen som innehållsansvarig kom från NCK. I projektgruppen ingick en representant från Socialstyrelsen och tre från länsstyrelserna. NCK drev tillsammans med den upphandlade webbyrån Houdini arbetet framåt, men hela projektgruppen var delaktig i allt arbete med manus, filmer, design och upplägg.

Projektgruppen hade kontinuerliga möten och avstämningar från november 2015 till lanseringen i september 2016.

Det beslutades att kursen skulle vara en introduktionskurs med syftet att ge yrkesverksamma baskunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Den primära målgruppen var socialtjänsten, men redan från början var alla överens om att materialet även skulle vara relevant för personal inom hälso- och sjukvård och tandvård, rättsväsende, övriga myndigheter, studenter samt för privatpersoner.

Styrgrupp, projektgrupp och referensgrupp för Webbkurs om våld har varit viktiga i framväxten av kursen. Därigenom inkluderades centrala perspektiv över myndighetsgränserna. Från vänster på bilden, Ing-Marie André och Evelina Nilsson som var två av deltagarna i referensgruppen.

Till arbetet knöts en referensgrupp bestående av yrkesverksamma från kommuner, landsting, myndigheter och idéburna organisationer. De träffades vid två tillfällen under processen och diskussionerna var av stort värde för att samla in erfarenheter och få synpunkter på kursens innehåll och upplägg. Ett förslag från representanterna för värden i referensgruppen var att det skulle tas fram ett "gruppspår" för att göra det enklare att genomföra kursen tillsammans vid arbetsplatsträffar eller särskilda utbildningstillfällen. Denna önskan omhändertogs och utvecklades vidare.

I slutet av projektperioden tillsattes även en testgrupp med representanter från olika yrkeskategorier. Testgruppen gick kursen i juni 2016, tre månader före lanseringen i september. Gruppen gav värdefull respons som ledde till vissa justeringar av kursens innehåll. Bland annat skrevs de inledande texterna om för att bli mer tillgängliga. Samtidigt som arbetet med webbkursen gick in i en förvaltningsfas påbörjades 2016 en ny treårig uppdragsperiod kring regeringsuppdraget att erbjuda metod- och kompetensstöd till kommuner och regioner. Det inledande uppdraget om metod och kompetensstöd för perioden 2012-2014 hade formellt enbart riktat sig till Socialstyrelsen och länsstyrelserna, men nu skrevs även NCK in i regeringsuppdraget. Länsstyrelserna fick i uppdrag att i samverkan med NCK stödja implementeringen av kursen i hela landet och erbjuda stöd i det arbetet.

I samband med lanseringen bildades en driftgrupp med representanter från de samverkande myndigheterna för att kontinuerligt fortsätta arbetet med att förvalta, sprida och utveckla kursen. NCK ansvarar för förvaltning och support av webbkursen, men i övrigt har myndigheterna ett gemensamt ansvar. Driftgruppen möts fyra gånger per år.

Stort fokus har under de första åren legat på olika sätt att göra kursen känd och sprida den till nya användare, men också på att utveckla kursen så att den hålls uppdaterad och relevant.

Illustratör: Magnus Häglund

”Webbkursen bidrar till att få fler att ställa frågor om våld”

Katarina Edlund är utvecklingsledare vid Länsstyrelsen i Stockholms län och deltog från start i arbetet med att ta fram webbkursen.

Katarina Edlund berättar att kursen blev ett sätt att stödja kommunernas kompetensförstärkning vad gäller kunskaper på grundnivå. Tidigare hade länsstyrelserna erbjudit introduktionsutbildningar inom området våld i nära relationer, något som tog stora resurser och mycket tid i anspråk.

processledning och andra typer av fördjupad utbildning. Det skapade ett mer effektivt arbetssätt, som frigjorde tid

Katarina Edlund
Foto: Ulrika Djerw

Tack vare webbkursen kunde många kommuner tillhandahålla grundkunskaperna i egen regi, medan länsstyrelserna i stället kunde fokusera

”Webbkursen ger lättillgänglig och jämlik kunskap över hela landet.

Inom socialjänsten ska alla stå på samma kunskapsbas”.

kraften på mer fördjupande arbete. Som att erbjuda stöd i

Ambitionen var att alla skulle stå på samma kunskapsbas

att stötta kommunerna i annat arbete än ren grundutbildning.

”Tanken var att tillhandahålla lättillgänglig och jämlik kunskap över hela landet.

och att kunskapen skulle få större spridning inom socialtjänsten. Webbkursen är också en del i det viktiga arbetet att få fler att ställa frågor om våld”, säger Katarina Edlund.

Katarina Edlunds intryck är att Webbkurs om våld har bidragit till att fler inom myndigheter i dag ser problemet och vågar uppmärksamma det. Det är mycket glädjande.

Att fråga om våld är en grundläggande förutsättning för att kunna identifiera och hjälpa en person som befinner sig i en svår situation. För att göra det på ett bra vis krävs kunskap om problematiken. Det handlar om att kunna tolka subtila signaler, om att lyssna och kunna ta emot den våldsutsattas berättelse.

”Våldsutsatta ska få den hjälp och stöd som de behöver. Webbkurs om våld ska bidra till förändring för den utsatta och hennes barn”.

”Det är det vi vill. Den som är utsatt ska få den hjälp och stöd som de har behov av. Det är själva grundsyftet med Webbkurs om våld. Den ska

bidra till förändring för den våldsutsatta och hennes barn.”

Text: Anna Ehn

Praktisk uppbyggnad av kursen

Att göra en kurs för en mycket bred målgrupp är en utmaning, inte minst i ett ämne där syftet är att utbildningen ska bidra till att förändra arbetssätt. Tillalet måste vara inkluderande. Utbildningen ska bygga på evidensbaserad kunskap och aktuell forskning och samtidigt vara tillgänglig och relevant för alla användare, oavsett vilken roll och yrke personen har. Den ska bestå av inslag som uppmuntrar till reflektion och samtal som engagerar och inspirerar, och gör att man vill arbeta sig vidare genom materialet.

Innehållet i kursen

Innehållsmässigt bygger webbkursen på en grundläggande föreläsning som NCK redan tidigare hade utvecklat för sina tvärprofessionella universitetsutbildningar. Att NCK hade 25 års erfarenhet av att utbilda om våld i tvärprofessionella sammanhang och mycket god kännedom om de specifika förutsättningarna vad gäller att utbilda inom detta kunskapsområde var avgörande för att kursen skulle kunna utvecklas på mycket kort tid. Innehållet är anpassat efter yrkesverksammas behov och förankrat i evidensbaserad kunskap och internationella konventioner. Den etablerade förståelsen av kunskapsområdet bygger på FN:s deklaration om avskaffande av mäns våld mot kvinnor, och utgår från kön och makt, att våldet mot kvinnor återspeglar bristande jämställdhet och en föreställning om kvinnors under- och mäns överordning.

Webbkursen inleds med en teoretisk del om våldets omfattning, konsekvenser och mekanismer. Avsnitten syftar till att ge en första insikt i frågans komplexitet, vilket är en förutsättning för att kunna arbeta förebyggande och ge ett professionellt bemötande och stöd till den enskilda personen som söker hjälp. Därefter kommer avsnitt om samhällets ansvar för våldsutsatta, våldsutövare och deras barn. Här får deltagarna kunskap om vilka skyldigheter olika yrkesgrupper har och vilket stöd samhället kan ge.

Att enbart öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer leder dock inte automatiskt till förändring inom detta område. Det krävs också arbete med normer, attityder och värderingar, och för en mer djupgående och processinriktad kunskap krävs reflektioner och samtal i grupp om våldets komplexitet och om vilken praktik som lämpar sig bäst i den egna verksamheten. Diskussioner och reflektionsövningar är därför en viktig del i utbildningen. Genom diskussion och samtal med kollegorna kan innehållet bättre kopplas till den egna verksamheten, vilket är centralt för att kunskapen ska kunna omvandlas till praktiskt arbete och konkreta rutiner.

Sammantaget ger webbkursen baskunskap om mäns våld mot kvinnor: en grundläggande beskrivning om problemets omfattning och vad det får för konsekvenser, om normaliseringsprocessen och uppbrottsprocessen och om hur samhällets ansvar ser ut. För att göra den så brett användbar som möjligt beslutade de tre myndigheterna att avgränsa innehållet till baskunskap och sedan hänvisa vidare till fördjupning om andra områden, som exempelvis hedersrelaterat våld och förtryck eller andra typer av våld mot personer som befinner sig i en sårbar position. Kursen ska fungera som utgångspunkt för vidare diskussioner om hur kunskapen kan omsättas i praktiken i den

Illustratör: Magnus Häglund

egna yrkesrollen och på den egna arbetsplatsen för att förbättra stödet till våldsutsatta.

Kursen kan användas för enskilda studier eller i grupp, något som har setts som särskilt önskvärt. Utbildning om våld väcker ofta många tankar och känslor. Det kan vara påfrestande att delta i den process som en ny förståelse för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer kan innebära. Ibland reagerar deltagare genom att vara särskilt kritiska och ifrågasättande – ett slags motstånd. Bland yrkesverksamma kan motstånd också uppstå i och med en ny insikt om hur man har agerat tidigare i sitt yrkesprofessionella liv. Tankar som "Om nu våld är så vanligt, hur många våldsutsatta personer har jag inte missat att ge stöd under mitt yrkesliv?" är vanliga. Motstånd kan också vara grundat i arbetsplatsens organisationskultur eller i hur man uppfattar sin yrkesroll i relation till uppdrag och riktlinjer.

En annan viktig aspekt är att utbildning om våld kan väcka tankar och känslor kopplade till egna erfarenheter av att ha varit utsatt för eller ha utövat våld eller till anhörigas erfarenheter. Eftersom våld i nära relationer och även annat sexuellt våld är vanligt och förekommer i alla olika samhällskategorier är det sannolikt att det finns kollegor med erfarenheter av att bli utsatta för eller utöva våld. Ett råd vid samtal i grupp är därför att alltid utgå ifrån att alla former av erfarenheter kan finnas representerade i rummet. Telefonnumret till den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen, 020-50 50 50, återkommer på flera ställen i kursen. Det betonas att stödtelefonen är en dygnet runt-öppen resurs att hänvisa till, och att man som yrkesverksam också är välkommen att ringa, oavsett om man behöver stöd i sin yrkesroll eller själv är utsatt och behöver stöd.

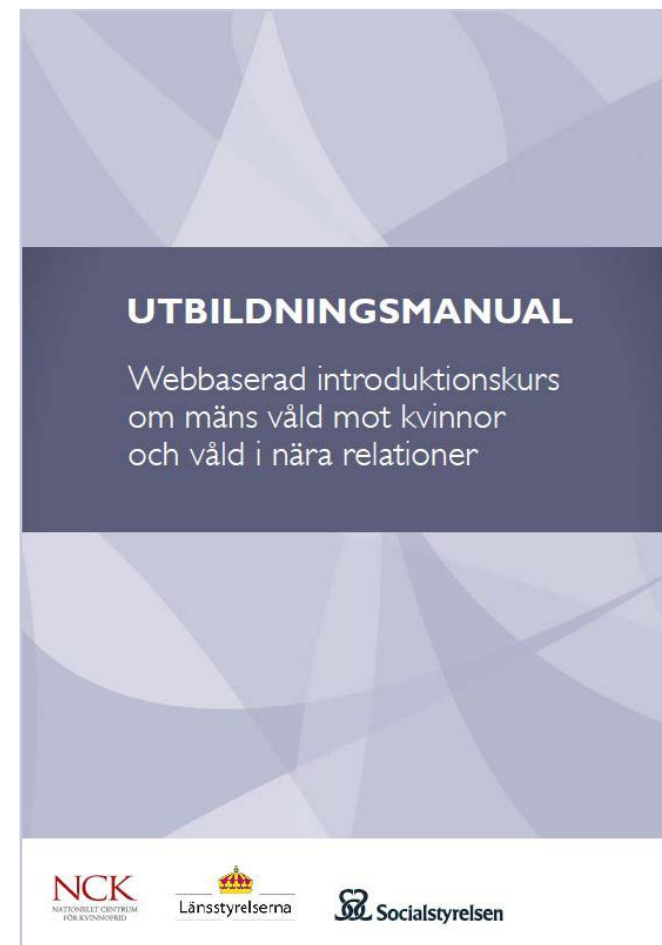
Teknisk utveckling

Webbkurs om våld producerades i samarbete med Houdini Group AB. Byrån utvecklade de tekniska lösningarna och byggde upp webbplatsen i nära och kontinuerlig diskussion med projektgruppen. Houdini stod för erfarenheten vad gäller så kallad e-learning och ett nytänkande kring tekniken. NCK ansvarade för innehållet och bidrog med många års erfarenhet av att undervisa om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Processen var intensiv och byggde på ett stort engagemang från samtliga parter. Kvalitetsgranskningen var noggrann. Allt material – texter, filmer, illustrationer och grafik – granskades i många led. Det lades även stor möda på att göra texterna och filmerna tillgängliga.

Att producera filmerna var den del av arbetet som tog mest resurser och tid i anspråk, först i form av noggranna förberedelser och därefter inspelning, redigering och granskning. Stor ansträngning lades på att få en spridning vad gäller yrken, bakgrund, geografi och kön bland de medverkande.

Webbkurs om våld är byggd som en webbplats. Det har fördelen att den kan göras tillgänglig för alla, det är bara att skriva in adressen till webbsidan och registrera sig, och sedan gå kursen.

I Webbkurs om våld blandas faktatexter, bilder och animationer med filmade intervjuer med yrkesverksamma. På så sätt vill man erbjuda ett levande och intresseväckande material, visa problematiken ur olika perspektiv och lyfta fram många röster. Syftet är att bredda kunskaperna om ämnet, engagera och samtidigt visa på det viktiga arbete som görs. Det är ett sätt att förmedla hopp och en känsla av att förändring är möjligt. Ett exempel på nytänkande vad gäller tekniken var att se till att kursen kan anpassas efter den enskilda användarens behov.

Att höja kunskapen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer leder inte automatiskt till förändring inom området. Det krävs också arbete med normer, attityder och värderingar. Därför kan Webbkurs om våld med fördel genomföras i grupp. Webbkursen har ett gruppspår som är anpassat för att underlätta för dig som ska hålla i utbildningen för flera. Mer information och konkreta förslag på hur kursen kan användas i grupp finns i en särskilt framtagen utbildningsmanual. Den finns på gruppspåret startside, och går även att ladda hem som pdf.

Tekniken kallas gamification och hämtar inspiration från spel och sociala medier. Syftet är att öka interaktionen och därmed användarens engagemang. Till exempel registrerar systemet hur mycket tid användaren har lagt på de olika delarna och hur långt den har kommit, och man kan gillamarkera de delar man enkelt vill kunna hitta tillbaka till. Man kan också se hur andra från samma yrkeskategori har favoritmarkerat olika delar, och annan data som baseras på samtliga användare. Tanken är att det här ska ge ett sorts kvitto till användaren, en bekräftelse på nedlagt arbete – och en känsla av att vara del av ett sammanhang även för den som går kursen enskilt.

Kursens upplägg

Den stora utmaningen när det gällde att skriva manus var att göra avgränsningar. Som tidigare nämnts utgår webbkursen från NCK:s grundföreläsning om våld. Men här krävdes ett strängt urval. Grundmaterialet behövde bearbetas och anpassas till ett nytt format. Centralt var att innehållet skulle vara väl avvägt och relevant för alla yrkesverksamma. Var och en som går kursen ska ha nytta av den, oavsett yrke. Det skulle också ha lång livslängd, något som har visat sig fungera. Efter närmare åtta år är innehållet fortfarande stabilt. Tack vare det gedigna grundarbetet med urvalet och avgränsningen har få delar behövt bytas ut.

Utbildningen är uppdelad i fyra delar: "Definition av våld och våldets omfattning", "Våldets uttryck och konsekvenser", "Våldets mekanismer – normalisering och uppbrott" och "Samhällets ansvar". Till kursen finns en utbildningsmanual med råd till den som utbildar och förslag på lektionsupplägg, övningar och diskussionsfrågor.

Genom hela kursen löper en tecknad serie om kvinnan Anna, som är utsatt för våld. Genom Annas berättelse kommer den

utsattas röst in, och användaren får följa ett fall genom hela processen. Det är viktigt för att öka förståelsen och engagemanget för den som är utsatt.

Ett återkommande inslag är korta intervjufilmer med yrkesverksamma som berättar om sitt arbete. De har olika yrken och därmed olika perspektiv och ingångar till ämnet. Syftet är att skapa identifikation och intresse hos den som tittar, och att inspirera till reflektion både över den egna verksamheten och över andra aktörers roll.

Användarna kan välja att gå kursen enskilt eller i grupp. Innehållet i gruppspåret är detsamma som i det individuella spåret, men presenteras på ett sätt som ska underlätta för visning för en grupp. Gruppspåret riktar sig till dem som till exempel ska hålla i en diskussion, en arbetsplatsträff eller en hel kurs med utgångspunkt från webbkursen.

För gruppspåret togs det även fram en manual med råd och konkreta förslag på hur kursen kan användas i grupp. Genom diskussion och samtal med kollegorna kan innehållet bättre kopplas till den egna verksamheten, vilket är centralt för att kunskapen ska kunna omvandlas till praktiskt arbete och konkreta rutiner.

Kursen har en genomgående positiv ton och förmedlar hopp. Det är viktigt att man ska bli stärkt av att gå Webbkurs om våld, och efteråt känna att det är möjligt att göra skillnad. Att varje enskild individ kan bidra till förändring för våldsutsatta och deras barn. Kursen avslutas med ett test, och när man är klar kan man skriva ut ett intyg. Det är också viktigt: att få ett kvitto på sin insats.

”Tätt samarbete var en framgångsfaktor”

Webbkurs om våld producerades i samarbete med produktionsbolaget Houdini Group AB. Byrån utvecklade de tekniska lösningarna och byggde upp webbplatsen, i kontinuerlig diskussion med projektgruppen.

Just det nära samarbetet och den täta kontakten runt innehållet och hur det bäst skulle gestaltas och förmedlas, framhåller Magnus Seter, utbildningsproducent, och Johan Lavenius, VD, som en viktig framgångsfaktor. NCK stod för faktakunskaperna och den pedagogiska erfarenheten om ämnet och Houdini kom med förslag på upplägg, som bollades fram och tillbaka tills resultatet blev det rätta.

Magnus Seter beskriver en intensiv process där idéerna ibland för runt på ett rätt kaosartat vis. Bra, menar han. Det här var ett pionjärbete, byrån hade aldrig skapat en kurs av det här slaget tidigare. Visserligen

hade man stor rutin på att göra e-learning-kurser. Men den här kursen skulle vara mer interaktiv, mer levande än traditionell e-learning – och krävde därför en annan form av teknisk lösning.

De bestämde sig för att göra kursen med hjälp av webbtetik, vilket var ovanligt men gav möjligheter och fördelar. En av dessa var att webbplatsen kunde göras tillgänglig för alla. Det var bara att surfa dit och registrera sig, och gå

Magnus Seter

kursen. ”NCK hade ingen färdig bild av hur slutprodukten skulle se ut, utan gav oss fria händer att forma och ta fram förslag. Också det var en framgångsfaktor. Vi kunde testa nytt och föreslå saker vi inte gjort tidigare”, säger Johan Lavenius.

Webbkurs om våld är Houdinis mest använda kurs någonsin. Det är Magnus Seter och Johan Lavenius stolta över. Efter snart åtta år känns kursen fortfarande modern och levande, säger de. Den tekniska lösningen håller. Att den numera finns på engelska är strålande, säger Magnus Seter och Johan Lavenius. Nu kan den spridas ut i världen.

De poängterar hur viktigt efterarbetet är, och att det är det som gör att kursen har nått så många. Att NCK, länsstyrelserna och Socialstyrelsen fortsätter att hålla i kursen, sprida den vidare

för att hitta fler användare. Att det finns en tydlig ambition att utveckla materialet, justera efter feedback, spela in fler filmer. Att hela tiden göra kursen ännu bättre, ännu mer relevant för användarna.

Det är inte ovanligt att en kurs lanseras, och sedan händer inget mer med innehållet. Den förblir som den är och riskerar att snabbt kännas gammal. Men vad gäller Webbkurs om våld pågår ett kontinuerligt arbete att hålla den uppdaterad. En framgångsfaktor, utan tvekan, enligt Magnus Seter och Johan Lavenius.

”En annan framgångsfaktor var att NCK gav oss fria händer att forma och ta fram nya förslag”.

Johan Lavenius

Text: Anna Ehn

Lansering och arbete fortsätter

Antalet nya användare av kursen har blivit allt fler nästan varje år som kursen har funnits. Bakom siffrorna finns ett tydligt och långsiktigt strategiskt arbete för att sprida kursen till nya användare och föra ut innehållet till fler. Det är många som tidigt blev "ambassadörer" för kursen och under alla år har arbetat kontinuerligt med att sprida kursen.

I juli 2016 presenterades kursen för första gången vid ett gemensamt seminarium under Almedalsveckan i Visby, redan två månader före den officiella lanseringen. Syftet var att öka intresset och förväntningarna på kursen, vilket lyckades.

I september 2016 blev Webbkurs för våld tillgänglig för alla när den lanserades med ett välbesökt seminarium på Svenska Läkaresällskapet i Stockholm. Kursen invigdes formellt av statssekreterare Pernilla Baralt, som kunde visa upp ett diplom på att hon tidigare samma dag varit den första att gå kursen.

Att spridningen ingick i ett regeringsuppdrag var viktigt för att öka intresset och få ett tydligt genomslag. Länsstyrelserna skulle i samverkan med NCK ansvara för att kommuner, regioner och nationella myndigheter fick kännedom om kursen och erbjuda stöd till implementering. Under 2016 anordnades regionala spridningskonferenser i Malmö, Göteborg, Karlstad och Umeå. Därefter fortsatte länsstyrelserna i respektive län arbetet med

Intresset för Webbkurs om våld var stort hos yrkesverksamma vid smyglanseringen under Almedalsveckan. Från vänster: Chrystal Kunosson, Annika Engström, Carina Hällberg, Katarina Edlund, Lisa Lindström och Katarina Björkgren.

att sprida kursen lokalt. Under de första åren anordnade länsstyrelserna även utbildningar för kursledare för webbkursen. Det fanns således en struktur från nationell till regional nivå från start, vilket gav kraft åt spridningen. Det strategiska och långsiktiga arbetet för att sprida kursen, och kunskapen, fortsätter. Samtidigt har kursen fått extra stor spridning tack vare att nöjda användare berättat för andra om kursen.

NCK har kontakt med användarna, och lyfter regelbundet fram exempel på hur kursen har använts i praktiken. Reportage om "lärande exempel" från olika typer av verksamheter finns samlade på NCK:s webbplats och syftar till att ge råd och inspiration till hur kursen kan användas på olika sätt. Alla län får statistik på hur många användare som finns registrerade i just det länet, vilket ger värdefull feedback till det regionala arbetet.

Projektgruppen bakom webbkursen vid lanseringen, från vänster; André Gottfridsson, Chrystal Kunosson, Annika Engström, Katarina Edlund, Lisa Lindström, Carina Hällberg, Katarina Björkgren och Magnus Seter. Foto: Ola Torkelsson.

Regeringsuppdrag underlättar spridning

I flera senare regeringsuppdrag med syfte att öka kunskapen om våld i nära relationer har webbkurs om våld använts som en del i arbetet, och detta har också bidragit till att öka spridningen.

#upptäckvåldet var en nationell satsning under hösten 2018 som vände sig till socialtjänsten och närliggande yrkesområden och syftade till att öka kunskapen om våld och sexuella övergrepp riktade mot flickor och kvinnor med erfarenhet av missbruk och drogberoende, prostitution och människohandel, med funktionsnedsättning och mot äldre kvinnor. Satsningen genomfördes av Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna och NCK i samverkan.

2018 fick Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att bli bättre på att förebygga och upptäcka våld i nära relationer. 2019 utökades uppdraget och även Jämställdhetsmyndigheten kom med. Också i detta regeringsuppdrag har Webbkurs om våld använts som en viktig del i arbetet.

2020 märktes en tydlig ökning av antalet användare. Det kan härledas till coronapandemin och det ökade behovet av nätbaserad utbildning som följde med restriktioner och krav på distansarbete. Under pandemin uppmärksammades också den ökade risken för våld i nära relationer i samband med olika typer av restriktioner och ökad isolering i samhället. Frågan lyftes och synliggjordes i medier och såväl nationella som regionala och lokala myndigheter insåg behovet av ökad uppmärksamhet för att upptäcka våld och ett stärkt stöd för våldsutsatta. För att klara detta blev behovet av ökad kunskap tydligt. Att Webbkurs om våld redan fanns tillgänglig i ett digitalt format blev mycket uppskattat.

Ytterligare en faktor som ledde till ett ökat antal användare var de nya kraven på utbildning om våld på högskolenivå. Den 1 juli 2018 infördes ett nytt examensmål i högskoleförordningen. I det anges att studenter ska ha kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer för att få sin examen. I dag gäller examensmålet åtta utbildningar på grundnivå. Alla blivande läkare, sjuksköterskor, psykologer, fysioterapeuter, socionomer, tandläkare, tandhygienister och jurister ska få utbildning om våld i sin grundutbildning. NCK har sedan 2018 via uppdrag från Jämställdhetsmyndigheten genomfört utbildningsinsatser och kunskapsstöd till programansvariga och lärare. Vid dessa tillfällen har webbkursen alltid presenterats som ett användbart verktyg och den har införts som ett obligatoriskt inslag på flera utbildningar i landet. Studenter är nu en av de största användargrupperna av webbkursen.

När antalet användare i februari 2020 nådde 50 000 arrangerades ett seminarium för att fira det stora antalet, sätta fokus på frågan och visa på goda exempel på hur webbkursen används i verksamheter i olika delar av landet. Under 2022 passerades 100 000 användare vilket då inte kunde uppmärksammas på samma sätt på grund av pandemin. Först i januari 2023 genomfördes ett webinarium för att uppmärksamma det stora antalet användare, den senaste användarundersökningen samt en presentation av den pilotstudie som gjorts av två forskare vid Stockholms universitet och som presenteras i denna rapport.

Internationellt intresse

Webbkursen har också uppmärksammats internationellt, både i samband med studiebesök på NCK och vid konferenser. Representanter från flera nordiska länder och Estland har kontaktat NCK för att lära sig mer kring webbkursen och dess uppbyggnad. Institutet för hälsa och välfärd i Finland har till

exempel utvecklat en egen kurs med Webbkurs om våld som förlaga. Detta samarbete ledde till att Webbkurs om våld och den finländska kursen presenterades tillsammans på den europeiska forskarkonferensen European Conference on Domestic Violence (ECDV) 2019, och senare på på ECDV:s digitala konferens 2021. De filmade inslagen i webbkursen hade redan tidigt fått engelsk text, men det stora internationella intresset samt ökningen av användargruppen studenter ledde till beslutet att översätta hela kursen till engelska under 2021.

Den senaste användarundersökningen (2022) visar att 96 procent tycker att Webbkurs om våld är bra eller mycket bra. Drygt 90 procent uppger att kursen har relevans för deras yrkesutövning. Det som bland annat lyfts som styrkor med webbkursen är att den är interaktiv och varierad, att den blandar avsnitt där man läser, lyssnar och tittar.

”Webbkursen kan göra skillnad och förmedlar hopp”

När Annika Engström, projektledare för Webbkurs om våld på NCK, får frågan varför hon tror att kursen nått ut så bra som den gjort, svarar hon ”tillgängligheten, enkelheten i användningen och det väl avvägda innehållet.”

Annika Engström
Foto: Mikael Wallerstedt

Alla delar är viktiga för att få till den synergieffekt som gör att en användare sprider intresset för kursen vidare till nästa. Att studenter vill använda kursen i sin utbildning, att läraren tipsar vidare i kollegiet. Att en chef bestämmer att nu ska alla i gruppen, mottagningen eller enheten gå kursen. Eller att en hel kommun bestämmer att alla kommunanställda ska gå kursen, oavsett yrke eller position. Eftersom det ingår i jobbet.

”Nyckeln är att man ska känna sig trygg med att rekommendera kursen vidare”.

kunskapen vidare och få fler att använda kursen. För att de tycker det är viktigt och tror

Annika Engström kallar användarna för kursens ambassadörer. Det är personer som känner stolthet och mening över att föra

att det kan skapa förändring. Nyckeln är att man ska känna sig trygg med att man kan rekommendera kursen vidare. Man tycker den är bra, och ser att det kan göra skillnad att gå den. Att det i förlängningen leder till att det blir bättre för dem som yrkesverksamma möter. Det blir så konkret att man gör något bra för nästa led. Det skapar stolthet”, säger Annika Engström.

Viktiga för framgången är också de kommenterande filmerna där personer som arbetar med våld i nära relationer berättar om sina erfarenheter. Olika röster och olika kunskaper kommer fram, och ger liv åt faktaavsnitten.

”Människorna i kursen ger avtryck. De jobbar med det här, de vet vad det handlar om. Och det de säger går in i hjärtat. Det berör”, säger Annika Engström.

”Webbkurs om våld förmedlar hopp”.

Det skapar engagemang och en känsla av att förändring är möjligt.

”Det är otroligt viktigt att man inte blir ledsen och neddragen av att gå en kurs i ett svårt ämne. Webbkurs om våld förmedlar hopp. Vi ska lära oss mer och kunna hjälpa fler. Vi ska hitta kvinnorna. Vi ska hitta barnen. Och bara genom kunskap kan vi göra det”, säger Annika Engström.

Text: Anna Ehn

Vad tycker användarna?

Sedan webbkursen lanserades i september 2016 har drygt 160 000 användare registrerat sig¹. De första tre helåren (2017–2019) låg antalet nya användare stabilt på knappt 15 000 per år. År 2020 märks en tydlig ökning av antalet användare och 2021 noterades det hittills största antalet nya användare under ett år (närmare 28 000). Det kan härledas till corona-pandemin och det ökade behovet av nätbaserad utbildning som följde med restriktioner och krav på distansarbete. En annan anledning till ökningen tros vara att fler enskilda arbetsgivare och chefer har tagit beslut om att samtliga anställda ska gå Webbkurs om våld, alltså inte bara de som har direkt kontakt med våldsutsatta kvinnor i sitt dagliga arbete.

Bredden bland användarna och deras yrken är stor. De tre största yrkeskategorierna bland användarna är personer som arbetar inom socialtjänst (28,5 %), hälso- och sjukvård samt tandvård (22,1 %), och studenter (19,7 %).

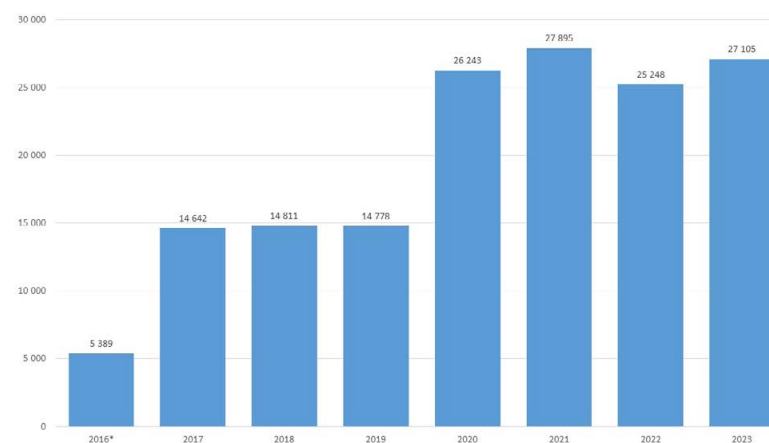
För både kommuner och regioner kan kopplingar göras mellan användning av webbkursen och de statliga stimulansmedel som betalats ut inom ramen för Socialstyrelsens uppdrag² att fördela utvecklingsmedel och ge kompetensstöd för arbete mot våld i

¹ Avser perioden fram till februari 2024.

² Regeringsuppdrag S2020/01591/SOF (delvis)

nära relationer. I redovisningen av uppdraget för 2020 framgår att 243 av de 284 kommuner som rekviderat medel och samtliga 21 regioner har använt medlen för kompetenshöjande insatser. Både kommuner och regioner uppger att NCK:s Webbkurs om våld är den utbildning som har använts mest inom ramen för satsningen.

Antal nya användare av Webbkurs om våld per år, 2016–2023

*Eftersom Webbkurs om våld lanserades i september 2016 omfattar värdet för 2016 endast september–december.

En av de grupper som ökar mest bland användarna är studenter. Webbkursen används av lärare både på gymnasie- och högskolenivå som en del i undervisningen. År 2018 ändrades högskoleförordningen och ämnet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är nu obligatoriskt på åtta olika grundutbildningar, vilket har bidragit till att webbkursen används allt mer i undervisning vid universitet och högskola.

Användarundersökningar

Tre användarundersökningar har genomförts (2017, 2020 och 2022) i form av webbenkätundersökningar. Syftet med enkäterna är att kartlägga hur webbkursen används, vad användarna tycker om kursen och i vilken grad de har nytta av sina nya kunskaper. Undersökningarna är också ett viktigt underlag för kvalitetssäkringen och utvecklingen av kursen.

Antalet respondenter uppgick till 1 326 (2017), 1 149 (2020) respektive 1 073 (2022). Enkäterna har vid varje tillfälle skickats ut till användare som registrerat sig på webbkursen under de senaste sex månaderna. Detta för att kursen och dess innehåll ska vara någorlunda färskt i minnet när enkäten besvaras. Nedan redovisas resultaten huvudsakligen från användarundersökningen 2022. Jämförelser görs i vissa fall med motsvarande resultat från tidigare undersökningar. I vissa fall har frågorna formulerats om sedan tidigare undersökningar och för dessa frågor görs inga jämförelser.

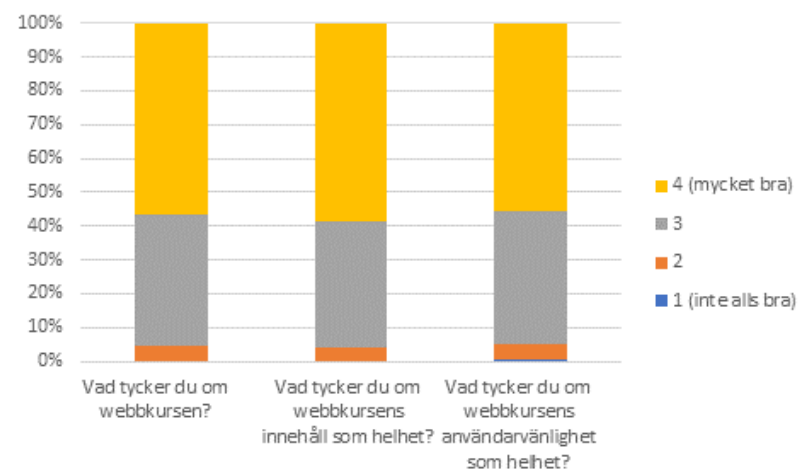
En klar majoritet av respondenterna 2022 (83 %) var kvinnor och denna andel har varit relativt stabil mellan de tre mättillfällena. Den sneda könsfördelningen kan bero på att de yrkesgrupper som använder webbkursen flitigast är kvinnodominerade.

Den främsta anledningen till att respondenterna gick kursen var att de blivit uppmanade att gå den (63 %). En mindre andel (25 %) uppger att de gick kursen för att de ville lära sig mer om ämnet eller för att de var nyfikna på innehållet/upplägget (4 %). Mellan 2017 och 2020 ökade andelen som blivit uppmanade att gå kursen med 20 procentandelar samtidigt som andelen som gått kursen för att de ville lära sig mer om ämnet har minskat något. Detta skulle kunna bero på en positiv trend där arbetsgivare/undervisningsledare i allt högre grad tar ansvar för att anställda/

studenter får kunskap om mäns våld mot kvinnor. Ansvar för inhämtandet av kunskap i ämnet vilar då i en mindre utsträckning på individen.

Överlag är respondenterna nöjda med kursen som helhet, dess innehåll respektive användarvänlighet. En majoritet av respondenterna (57 %, 58 % respektive 56 %) ger kursen högsta betyg³ i dessa avseenden och dessa andelar har ökat något sedan 2020.

Användarnas betyg på webbkurs om våld enligt användarundersökningen 2022

³ Högsta betyg (4) innebär "Mycket bra" medan lägsta betyg (1) innebär "inte alls bra".

Respondenterna är överlag också nöjda med kursens övriga delar. För samtliga delar utom en ger mer än hälften av respondenterna högsta betyg. Undantaget är delen "Inledning", där knappt hälften ger högsta betyg. Andelen respondenter som ger högsta betyg har ökat för samtliga av kursens delar utom för "Intyg", där andelen minskat något sedan 2020. Kursens mest uppskattade delar är "Våldets uttryck och konsekvenser" samt "Våldets mekanismer – normalisering och uppbrott". Över 60 procent av respondenterna har gett högsta betyg till dessa delar.

Majoriteten av respondenterna svarar att de har fått en ökad kunskap om mäns våld mot kvinnor i stor utsträckning (drygt 40 %) eller i till viss del (56 %) genom kursen. Överlag upplever respondenterna att kursens innehåll har varit relevant för den egna yrkesutövningen. Drygt hälften (53 %) av de tillfrågade tycker att kursen varit relevant till viss del medan 37 procent tycker att den varit relevant i stor utsträckning. Andelen (10 %) som svarar att kursens innehåll inte alls varit relevant för den egna yrkesutövningen kan tyda på ett ökat intresse att gå kursen som privatperson, alternativt att man blivit uppmanad att gå kursen men tycker att kursen inte är relevant för den egna yrkesrollen.

De allra flesta (80 %) av respondenterna anser att kursens omfattning ur ett tidsperspektiv är lagom lång. En liten andel (5 %) anser att den är för kort medan resterande (15 %) tycker att den är för lång. Andelen som tycker att kursen är lagom lång har ökat med 11 procentenheter sedan 2020 medan andelen som tycker att kursen är för lång har minskat i motsvarande utsträckning.

De flesta respondenter (68 %) uppger att de gått kursen helt på egen hand. Knappt 29 procent har gått kursen på egen hand men

diskuterat i grupp medan en mindre andel (drygt 3 %) har använt kursen för att utbilda andra. Dessa andelar såg ut på liknande sätt 2020.

Inom ramen för användarundersökningen skickas också en särskild enkät till dem som registrerat sig som användare på kursen men ännu inte påbörjat den. År 2022 besvarade 310 personer denna enkät. Orsaken till varför kursen inte påbörjats varierar och många respondenter (42 %) anger "Övrigt", där bland annat tidsbrist tros ingå som orsak. En knapp fjärdedel (23 %) uppger att de fick prioritera annat på grund av pandemin medan 16 procent uppger att de bara registrerade sig för att de var nyfikna på innehållet/upplägget. Knappt 13 procent hade blivit uppmanade att skapa ett konto. Ett fåtal uppger att de inte tyckte att kursen verkade vara något för dem eller att de hade haft tekniska problem. De flesta respondenter (68 %) uppger att det är sannolikt att de kommer att gå kursen vid ett senare tillfälle och 22 procent tror att de kanske kommer att göra det.

Illustratör: Magnus Häglund

Avslutande ord och fortsatt utveckling

För att yrkesverksamma i Sverige ska kunna ge våldsutsatta ett adekvat bemötande och omhändertagande behövs kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Hösten 2016 lanserades Webbkurs om våld som togs fram av NCK i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna. Kursen ger grundläggande kunskap om våld och möter därmed de behov som Istanbulkonventionen och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer betonar.

Att antalet användare av webbkursen stadigt ökar är ett tecken på att den behövs och att den uppfattas som relevant. Användarundersökningarna visar också detta, överlag tycker respondenterna att kursen varit relevant för den egna yrkesutövningen. Det finns också en ambition att hela tiden hålla webbkursen uppdaterad och anpassad till användarnas behov – det är bland annat driftgruppen med sin förankring i verksamheterna som upprätthåller kvaliteten. Men för att kunna säkerställa en fortsatt hög ambitionsnivå behövs resurser och riktade insatser, precis som när webbkursen togs fram tack vare regeringsuppdrag.

En stor del av de yrkesverksamma som möter våldsutsatta arbetar i yrken med stor personalomsättning. Det gör att marknadsföringen av webbkursen är av betydelse. Att hela tiden prata om kursen och nämna den i olika sammanhang är viktigt.

Webbkurs om våld har i maj 2024 nått 167 000 användare.

Att spridningen från start ingick i ett regeringsuppdrag var betydelsefullt för ett tydligt genomslag. Länsstyrelserna hade i uppdrag att i samverkan med NCK ansvara för att kommuner, regioner och nationella myndigheter fick kännedom om kursen och erbjuda stöd till implementering.

Helt klart är att webbkursen fortfarande behövs. Socialstyrelsen visar i sin senaste utredning av vissa skador och dödsfall 2022–2023⁴ som syftar till att identifiera brister i samhällets skydds nät att det finns allvarliga brister i samhället. Enligt utredningen upptäcks till exempel inte våldsutsatthet trots upprepade kontakter med både socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det behövs ytterligare kunskapshöjande insatser, skriver Socialstyrelsen i rapporten.

⁴ Socialstyrelsen, Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022-2023 (Artikelnummer: 2024-1-8880)

Pilotstudie: Webbkurs om våld

– En grovkornig bild av vad som kan hända på en arbetsplats efter att medarbetare gått kursen

Sibel Korkmaz, Fil.dr. i socialt arbete, Stockholms universitet
Peter Andersson, Fil.dr. i socialt arbete, Stockholms universitet

Sammanfattning

Denna pilotstudie fokuserar på den webbkurs om våld i nära relationer som Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet tagit fram i samverkan med länsstyrelserna och Socialstyrelsen. Syftet var att följa upp i vilken mån den kunskap som förvärvats via webbkursen tagits om hand i verksamheten där användaren är anställd. Mer specifikt har fokus därför legat på att samla erfarenheter kring användningen av kursen och hur arbetet med våld i nära relationer inom verksamheterna eventuellt har utvecklats efter att kursen slutförts. Femton intervjuer med medarbetare i de tre stora användargrupperna (kommun, region och statlig myndighet) som antingen haft en chefsroll eller en drivande roll i införandet av webbkursen om våld, eller slutfört kursen har genomförts. Utifrån dessa intervjuer har ett antal teman rörande framför allt utvecklingen av den professionella egna rollen och vilket avtryck webbkursen om våld har gjort både inom verksamheten och i samspelet med andra kunnat identifieras.

Resultaten pekar i riktningen att webbkursen om våld kan leda till en professionell utveckling som kan göra medarbetarna tryggare gällande att exempelvis ställa frågor om våld på rutin. Webbkursen om våld kan också leda till en nyanserad förståelse av våldets uttryck. Samtidigt påtalas ett individualiserat arbete, på en organisatorisk nivå förefaller webbkursen om våld ha gjort ett mindre avtryck. Det kan därmed behövas ett utvecklingsarbete som gör att arbetet med våld i nära relation får mandat på samtliga nivåer inom en organisation, vilket också kan gynna samhället i en större utsträckning. Detta riktar fokus mot verksamheternas ansvar att ta vid där webbkursen om våld slutar, och erbjuda sina medarbetare fortbildning som är mer verksamhetsspecifik.

Bakgrund

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har i Sverige erkänts som ett samhällsproblem; det råder i dagsläget en relativt bred politisk enighet om att jämställdhetspolitiken bör bedrivas för att bekämpa sådant våld⁵. Inom ramen för detta arbete ratificerade Sverige år 2014 den så kallade *Istanbulkonventionen* – Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet – som aktualiserar ett antal åtgärder som bör komma till i arbetet mot mäns våld och våld i nära relationer. Bland annat har de stater som skrivit under konventionen åtagit sig att anordna eller förstärka lämplig utbildning för yrkesgrupper som kommer i kontakt med våldsoffer eller våldsutövare om hur det går att förebygga

5 Se <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/mal-for-jamstalldhet/> för de jämställdhetspolitiska delmålen där delmål 6 är att "Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet", se även t. ex. SOU 2015:55 *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*

och upptäcka våld, jämställdhet mellan kvinnor och män samt brottsoffrens behov och rättigheter (artikel 15)⁶. Det framgår också att parterna ska verka för att den utbildning som ges också innefattar ett fokus på myndighetssamverkan för att möjliggöra en heltäckande och lämplig hantering av ärenden som rör mäns våld och våld i nära relationer (artikel 15, punkt 2)⁷. Kunskap om mäns våld och våld i nära relationer ringas således in som centralt i ett våldsförebyggande arbete, utifrån ett internationellt perspektiv. Detta går också i linje med nationella satsningar, vilket de ändringar som gjordes år 2018 för examensordningen i högskoleförordningen (SFS 1993:100) för en rad utbildningar kan ses som ett exempel på. Sedan 2018 är kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer ett obligatoriskt examensmål för studenter som läser till fysioterapeut, jurist, läkare, psykolog, sjuksköterska, socionom och tandläkare. Sedan år 2019 gäller kunskapskravet även för de som läser till tandhygienist.

Det finns även exempel på konkreta nationella satsningar som också syftar till att höja kunskapen om våld. Ett sådant exempel är den så kallade "Uppsalamodellen" som region Uppsala och Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) bedrivit, en modell som pekar på vikten av kunskap, rutiner, uppföljning och samverkan för regionens medarbetare⁸.

Vikten av kunskap om våld bland yrkesverksamma som möter våldsutsatta har också uppmärksammats i svensk forskning. I en studie⁹ som fokuserar på socialsekreterares handläggning

6 Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet Europarådets fördragsserie – nr 210

7 Ibid.

8 NCK, 2017

9 Lundberg & Bergmark, 2021

av ärenden som handlar om våld i nära relationer berörs just detta. Studien bygger på data från en internetbaserad enkät som besvarades av 787 handläggare inom individ- och familjeomsorgen år 2014, och i studien bekräftas att våld i nära relationer är ett vanligt förekommande socialt problem för socialtjänsten att hantera. I enkäten fick handläggarna besvara frågor kring hur ofta de frågar om våldsutsatthet, tillgång till utbildning om våld i nära relationer och självupplevd kompetens gällande att hantera våldsärenden. Studien visar att handläggarna upplever att de är relativt illa rustade för att hantera ärenden som berör våld. Därtill påvisas att utbildning om våld i nära relationer, hög självupplevd kompetens inom området och för området specifika administrativa rutiner var för sig tenderar att öka sannolikheten att socialsekreterare frågar klienter om våldsutsatthet på rutin. I studien dras slutsatsen att det därmed skulle vara gynnsamt att höja personalens kompetensnivå och att också implementera administrativa rutiner i organisationen i arbetet med att upptäcka och ge stöd till våldsutsatta. Vidare pekar ytterligare svensk forskning på att socialsekreterare ringar in kollegor, kompetensutveckling och handledning som betydande faktorer i arbetet med stöd till våldsutsatta kvinnor¹⁰. Vad gäller utmaningar i arbetet med våld har samverkan inom och mellan olika verksamheter diskuterats. Hester¹¹ lyfter fram detta genom att tala om olika planeter, där tre olika verksamhetsfält (den sociala barnvården, specialiserade verksamheter för våldsutsatta kvinnor och familjerätten) befinner sig på varsin planet med en egen historia, kultur, lagar att förhålla sig till och grupp av yrkesverksamma. Planeternas oförmåga att stundom stå i linje med varandra gör samverkan svårnavigerad samtidigt som det också försvårar för klienter att få det stöd

10 Ekström, 2018

11 Hester, 2011

och den hjälp de potentiellt behöver. För att åtgärda detta pekar Hester på vikten av ett enat grepp som samlar de tre olika planeterna, där vetenskap om andras professionella förhållningssätt och praktik blir central. Detta resonemang går att koppla till ett antagande om att det också är av vikt att yrkesverksamma inom olika myndigheter har en gemensam grundkunskap som en förutsättning för gynnsam samverkan.

Som ytterligare ett led i att stärka kunskapen och därmed också samsynen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har NCK i samverkan med länsstyrelserna och Socialstyrelsen tagit fram en webbaserad basutbildning – Webbaserad introduktionskurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer – till stöd för kompetensutveckling inom området våld i nära relationer¹². Syftet med webbkurs om våld var att ta fram en webbaserad basutbildning som stöd för kommunernas kompetensutveckling inom ramen för området våld i nära relationer. Redan från lanseringen 2016 utformades kursen också för att kunna användas även av andra yrkesgrupper; Webbkurs om våld är en kostnadsfri kurs som syftar till att ge grundläggande kunskaper för alla som potentiellt möter våldsutsatta kvinnor i sitt arbete. Kursen innehåller bland annat moment rörande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samt kännedom om vad särskild sårbarhet kan innebära. Därtill behandlar kursen även våldets omfattning och bakomliggande orsaker; vilka uttrycksformer våldet kan ha samt vilka konsekvenser det kan leda till samt normaliseringsprocessen. Även samhällets ansvar lyfts fram, med fokus på att ställa frågan om våld. Webbkurs om våld tar cirka

¹² <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-kommuner/utbildning-moter-valdsutsatta/webbkurs-om-vald/> fortsättningsvis kallad "webbkurs om våld" alt. webbkursen.

tre timmar att fullfölja och kan göras individuellt eller i grupp, en tillhörande utbildningsmanual innehåller färdiga lektioner för deltagarna att nyttja. Kursen utvecklas och uppdateras kontinuerligt.

I slutet av 2022 hade webbkurs om våld över 126 000 användare där de största användargrupperna är kommuner, regioner samt andra myndigheter. Det går således att dra slutsatsen att efterfrågan på kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer varit stor runt om i Sverige, vilket aktualiserar frågor rörande hur denna kunskap förvaltats i olika verksamheter och myndigheter. Med utgångspunkt i detta syftar denna pilotstudie till att följa upp i vilken mån den förvärvade kunskapen om våld medarbetare har fått till sig genom webbkursen tagits tillvara. Fokus kommer att ligga på att samla erfarenheter kring användningen av kursen, och hur arbetet med våld i nära relationer eventuellt har utvecklats efter att kursen slutförts. Följande frågeställningar kommer att vara vägledande:

- Har webbkurs om våld påverkat deltagarnas arbete och i sådant fall på vilket sätt?
- I vilken utsträckning har webbkurs om våld bidragit till att vidareutveckla arbetet med våld i nära relationer och hur kan detta förstås utifrån ett större organisatoriskt respektive samhällsligt perspektiv?

Metod och analys

I det följande beskrivs den metod som använts i föreliggande delstudie, den data som samlats in och hur den bearbetats.

Datamaterial och informanter

Föreliggande pilotstudie använder sig av semistrukturerade intervjuer¹³ med representanter från de tre största användargrupperna av webbkurs om våld representanter som också kan sägas befinna sig på olika nivåer i verksamheten: på en praktiker/kliniker-nivå samt på en nivå med någon form av chefs- eller verksamhetsansvarsbefattning. De tre största användargrupperna är kommuner, regioner samt statliga myndigheter såsom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och rättsvårdande myndigheter. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har utifrån användaruppgifter och kontakt med användare tillhandahållit nyckelpersoner inom vardera grupp som kan tänkas besitta kunskap om webbkursen, antingen utifrån att de har gått den som medarbetare alternativt haft en drivande roll i införandet av webbkursen. Därefter har urvalet ägt rum genom så kallat "snöbollsurval"¹⁴, vilket innebär att den kontaktperson vi fått från NCK sedan i sin tur har fått förmedla information till personer inom verksamheten.

I tabell 1 nedan redovisas hur många intervjuer som genomförts i respektive kontext samt vilken yrkesroll de hade vid intervjutillfället. Samtliga informanter är kvinnor i åldern mellan 25 och 65 år. Värt att notera är dock att de som kategoriserats tillhöra chef/utvecklingstjänst-kategorin också i vissa fall jobbar klient- eller patientnära, men har intervjuats utifrån sin drivande roll i införandet av webbkursen. Det har även varit ett bortfall

13 Dalen, 2015

14 Denscombe, 2009

om fem personer när potentiella informanter tackat nej till medverkan eller uteblivit med svar.

Tabell 1.

Arbetskontext	Chef/ utvecklings- tjänst	Klientnära arbete
Region	4	1
Kommun	1	3
Statliga myndighet	4	2
Totalt:	15	

Datainsamling och analytisk process

Samtliga intervjuer ägde rum via det digitala verktyget Zoom och var mellan 30 minuter och en timme långa. Innan intervjuerna ägde rum skapades två intervjuguider, en för chefer/verksamhetsansvariga (se bilaga 1) en för praktiker/kliniker (se bilaga 2), vilka utgjorde ett stödverktyg under intervjuerna. Vid intervjuerna informerades informanterna initialt om studiens syfte och hur resultaten skulle komma att presenteras, de informerades även om att inga frågor rörande dem själva eller av personlig karaktär skulle ställas utan att fokus låg på verksamhetens arbete och deras yrkesbefattning. Informanterna godkände att intervjuerna spelades in.

Intervjuerna transkriberades och analyserades därefter utifrån en tematisk analytisk ansats¹⁵, där materialet har kodats utifrån innehåll (det som sägs) för att utröna mönster och teman som fångar viktiga aspekter i relation till forskningsfrågorna. Tematisk analys är en metod som handlar om att identifiera mönster i datamaterialet, vilket mer konkret görs genom att empiriska observationer kodas, kategoriseras och avslutningsvis tematiseras. Den tematiska analysen har varit teoretiskt driven på så sätt att forskningsfrågorna väglett analysen. Målet är att försöka urskilja företeelser, kännetecken och implikationer som inte tidigare har uppmärksammats eller som inte i någon större utsträckning har uppmärksammats. Den tematiska analysen innehåller följaktligen reflexiva moment där forskarens subjektivitet ses som en resurs i det analytiska arbetet. Det handlar därmed inte om att följa statistiska steg i det analytiska arbetet. Det analytiska arbetet är vidare inspirerat av Bronfenbrenners¹⁶ ekologiska systemmodell på så sätt att modellen tillhandahåller en struktur som den induktiva tematiseringen sedermera har konsulterats gentemot. Det vill säga att observationer i materialet kopplas ihop med teoretiska begrepp och vice versa. Det öppnar för tolkningar, som inte är detsamma som en logisk slutsats. Ju mer bekanta vi blev med materialet, i desto större utsträckning relaterade vi materialet till modellen, vilket också påvisar framväxten av det abduktiva förhållningssättet till materialet. Bronfenbrenners¹⁷ modell kastar ljus på fyra nivåer: individnivå (i detta sammanhang den egna professionella rollen), mesosystemet (i detta sammanhang avtryck i organisationen efter Webbkurs om våld), exosystemet (i detta sammanhang avtryck i organisationens samspel med

15 Braun & Clarke, 2006; 2021

16 1979

17 Ibid.

andra verksamheter efter Webbkurs om våld och makrosystemet (i detta sammanhang politiska beslut, lagar, förordningar etc.). I resultatdelen är intervjumaterialet kategoriserat utifrån de tre första nivåerna. Den fjärde nivån visade sig passa bättre att lyfta in i diskussionsdelen eftersom informanterna genomgående berörde de frågorna i mindre utsträckning. På så sätt blir det en aspekt vi explicit för in i diskussionen.

Resultat

Övergripande ger informanterna en positiv bild av webbkursen om våld och dess innehåll. De pekar även på det faktum att kursen är lättillgänglig via webben, vilket är en fördel för yrkesverksamma inte minst utanför storstadsregionerna där utbudet av utbildningar är mindre. Flera av informanterna lyfter också tillgängligheten i termer av att webbkursen inte behöver genomföras i ett svep, utan att den kan göras vid olika tidpunkter. Att den är webbaserad påtalas också ha varit en stor fördel under pandemiåren 2020–2021 utifrån de restriktioner som rådde då. Samtidigt omnämner informanterna hur webbkursen skulle kunna utvecklas, för att utifrån deras horisont bli än mer anpassad för att möta kunskapsbehovet.

I informanternas redogörelser har vi även kunnat identifiera ett antal teman rörande hur webbkursen har förvaltats i de olika verksamheterna. Detta ger en grovkornig bild av vad som kan hända på en arbetsplats efter att det beslutats om att medarbetarna ska gå webbkursen och därmed få grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Fokus kommer att ligga på hur webbkursen kan ha bidragit till utvecklandet av den egna professionella rollen och samverkan mellan verksamheter. I det följande kommer de identifierade temana att presenteras på tre olika nivåer som mer specifikt

belyser (1) avtryck för den egna professionella rollen, (2) avtryck i organisationen efter Webbkurs om våld och (3) avtryck i organisationens samspel med andra verksamheter efter Webbkurs om våld i förhållande till andra verksamheter.

Under varje nivå kommer ett antal teman att redovisas som åskådliggör nivåns uttryck. Även om respektive nivå redovisas särskild från de andra är det inte vattentäta skott mellan dem, utan de flyter snarare ihop. Detta kommer att diskuteras mer utförligt i diskussionsavsnittet, där den fjärde nivån som belyser webbkursens potentiella avtryck utifrån ett större samhällligt perspektiv kommer att beröras.

Avtryck för den egna professionella rollen

På denna nivå redovisas tre teman som är kopplade till hur informanterna pratar om vilket avtryck webbkursen har lämnat avseende den professionella rollen; hur genomförd webbkurs möjligen har påverkat den och hur ökad kunskap har påverkat yrkesutövningen. Det centrala som framträder är hur en fördjupad förståelse av vad våld är och hur det kan ta sig uttryck också påverkar den professionella rollen, vilket kommer att ytterligare åskådliggöras via temana nedan. På denna nivå kommer också vissa mer negativa aspekter med webbkursen samt utvecklingsområden att lyftas fram. Den första nivå består av följande teman: *Webbkursen våld: Ett "före" och ett "efter" genomgången kurs, Webbkursen som utgångspunkt och Webbkursen är inte tillräcklig: utvecklingsområden.*

Webbkursen våld: Ett "före" och ett "efter" genomgången kurs

Ett första tema som identifierats på individnivå som rör den egna professionella rollen är hur den kunskap som genomgången webbkurs ger resulterar i ökad trygghet vad gäller att våga ställa frågor om våld, samt en nyanserad förståelse av våldets uttryck.

Det formuleras att det finns ett "före kursen" och ett "efter". Som en informant som jobbar patientnära från en region uttrycker det: "kursen knuffade mig i riktningen att våga fråga", och en annan informant som också jobbar klientnära från en kommun säger: "kursen leder till att man vågar fråga, lite 'innan och efter'". Att våga fråga kan få direkt inverkan på det praktiska arbetet och möten med klienter, som en informant som jobbar klientnära i en kommun beskriver:

[...] jag började fråga personer som jag hade träffat i flera år, liksom jag bara ställer dom här frågorna nu också och då visar det ju sig att dom har ju haft jättetrauman men det har jag inte pratat om för ingen har frågat.

Citatet ovan indikerar att webbkursen kan ha en betydelse för det praktiska arbetet; genom att medarbetare ökar sin professionella trygghet i att ställa frågor om våld kan nu potentiellt våld som tidigare inte frågats efter upptäckas. Vidare kan kunskapen som förvaltats sättas i relation till konkreta arbetsmetoder såsom att använda sig av bedömningsinstrumentet FREDA och till hur genomgången webbkurs vidareutvecklat redan etablerade arbetssätt. Just detta berör en kommunanställd som jobbar klientnära och sätter webbkursen i relation till sitt tidigare sätt att jobba:

FREDA-materialet är ju väldigt bra, då man kryssar och svarar på frågor, men den här utbildningen gör väl att jag kan ställa mer djupa frågor... 'ja nu är hon inne i detta'. Du kan beskriva mer och det blir mer följdfrågor... det blir djupare och mer följdfrågor och bättre utredningar i det... det kommer fram det här specifika behöver hon eller uppfyllas för att behandlingen ska bli bra sen.

Det skapas vad man kanske kan kalla synergier mellan olika instrument och utbildningar, vilket kommer de yrkesverksamma tillgodo. Den ökade kunskapen om våld och dess uttryck beskrivs också ha påverkat synen på klienter och deras problem; ha givit en mer nyanserad förståelse av våldsutsatthet. En informant som jobbar klientnära i en kommun lyfter hur hon särskilt tagit till sig kunskap om normaliseringsprocessen och att det påverkat synen på de klienter som verksamheten hon jobbar i hjälper.

[...] jag tror att jag fastna för det här med normalisering och uppbrott, framför allt det här att förstå kvinnorna att de kan vara kvar så länge. Det är ju inte konstigt alls, det är ju samma vid missbruk... jag tycker att när de väl kommer och gör ansökan hos oss då kan det gå ganska snabbt, men dom har ju varit i våldet många år innan.

Den kunskap som personen tillägnat sig och uttrycker i citatet ovan kan vara av avsevärd vikt både i ett skede av utredning och satt i en behandlingskontext. Citatet belyser behovet av att stanna kvar i den våldsutsattas berättelse och inte gå för snabbt fram. Ytterligare en nyansering av våldet som webbkursen kan ha bidragit till uttrycks från en informant från en statlig myndighet som arbetar med utvecklingsarbete:

[...] polletten trillar ner på nåt sätt, då är det "oh shit, då kan han ju göra så" "då kan han ju..." "åh nej", alltså det blir såna, aha-upplevelser i klassrummet, för sen är det ju viktigt att vi sätter det i en sån kontext som [myndigheten] kommer i kontakt med, eh med förövorna, jag tycker också att målgruppen som blir utsatt för den här typen av våld blir lite bredare, att man förstår att den här gruppen är inte bara kvinnor i heterosexuella relationer utan det är i alla typer av relationer, eh och det brukar bli ganska mycket

diskussioner kring det, att såhär "åh kvinnor kan också utöva våld" men kvinnor kanske i större utsträckning använder sig av det psykiska våldet, hur ser mörkertalet ut bland männen där, utifrån hur vi tänker att en man ska va, de här föreställningarna kring manligt o kvinnligt, diskussioner kring kan en man bli våldtagen.

Här handlar det både om en nyansering av våldet och en utökad förståelse för vilka som kan utsättas för våld i nära relation. Inom denna statliga myndighet möter de olika professionerna främst förövorna (även om de också kan bära med sig en utsatthet¹⁸). På så sätt kan kunskap som pekar på olika former av våld och exempelvis normaliseringsprocessen bidra till en ökad förståelse för våld i nära relation utifrån ett annat håll än den utsattes perspektiv.

Webbkursen som en utgångspunkt

Ett tema som återkommer under intervjuerna är hur webbkursen kan ses som en utgångspunkt och en basutbildning som verksamheterna sedan kan ta avstamp ifrån. En informant med någon form av utvecklingsansvar från en statlig myndighet uttrycker det som att webbkursen kan utgöra "en spik som man får då, så hänger man upp det verksamhetsspecifika på den". Nedan kommer ett liknande utdrag från en medarbetare som jobbar klientnära inom socialtjänsten som mer tydligt åskådliggör bredden i webbkursen:

Jag tänker framför allt att man får ju reda på vad våld i nära relation är för någonting, har man inte någon kunskap alls eller inte kommit i kontakt med ämnet så har man ju

18 Heber, 2010

föreställningar om vad våld är för något: det ska göra ont, de ska lämna blåmärken på kroppen och det ska vara fysiskt och så glömmar man alla former av våld som faktiskt finns, processen som en våldsutsatt person går igenom. Det finns det klassiska uttrycket att det bara är att lämna, det är väl bara att gå och någonstans skapas väl också förståelse för att så enkelt är det inte. Barnen nämns ju också, och det är ju annars en målgrupp som kanske hamnar i skymundan. Men också när man har den här formen av utbildning att man slår hål lite på bubblan att det är inget ovanligt fenomen, det finns överallt och ingenstans oavsett kön, ålder, var du jobbar med och vilken inkomst du har och så vidare men att det finns ett samhälle som är uppbyggt för att möta den här målgruppen, oavsett om det är en kvinnojour eller socialtjänsten. Så den ger ju mycket om allt.

Det förmedlas således att webbkursen ger en bas att utgå ifrån i det dagliga arbetet. Att webbkursen är en basutbildning som tillhandahåller grundläggande kunskap, inte fördjupad kunskap, om våld i nära relation förtydligas också av en medarbetare från socialtjänsten som arbetar klientnära:

[...] den ger ju grundläggande kunskap sen behöver jag ju mer kunskap än vad den ger, men jag tänker rent krasst att den inte är inriktad på oss som jobbar specialiserad på heltid med våld i nära. Min tolkning är ju att den är inriktad till att nå ut till alla, hade den varit mer avancerad så tror jag att man hade tappat folk och folk hade inte kunnat relatera till den, ”detta är inget som berör mig”.

Det som träder fram under detta tema skulle kanske kunna beskrivas som en utbildningsmässig balansgång. Det vill säga informanterna uttrycker att webbkursen tillhandahåller en

adekvat bas, samtidigt som webbkursen inte är tillräcklig. Det i sin tur kanske också pekar på vilka professioner som kan tänkas få ut mest av webbkursen. En tentativ tolkning är att medarbetare inom till exempel specialiserade våldsverksamheter inte erhåller fördjupande kunskap genom webbutbildningen, medan medarbetare inom andra fält just erhåller en fördjupad kunskap.

Identifierade utvecklingsområden av webbkursen

Ett tredje, och avslutande, tema som identifierades inom denna nivå pekar i riktningen mot vad som informanterna uttrycker saknas i webbkursen. På så sätt synliggörs potentiella utvecklingsområden. Det som främst lyfts som negativt är att man kan bli aningen ensam som kunskapsbärare av innehållet utifrån det faktum att den är webbaserad, som en medarbetare från en statlig myndighet menade: ”Diskussionen och interaktionen med kollegor går förlorad”. Informanten menar att det handlar om att kursen är en webbkurs som en medarbetare går själv på sin kammare, därigenom tappas samspel och ytterligare utvecklingsarbete med potentiella kollegor. Det finns dock exempel i intervjumaterialet där det blir tydligt att webbkursen är någonting som gjorts ihop med kollegor. På så sätt pekar detta kanske samtidigt på möjliga organisatoriska brister, såsom att det inte finns en tydlig uppföljning och struktur efter det att den enskilda medarbetaren har genomfört kursen. Vidare var det också flera informanter som betonade att det var någonting positivt att webbkursen kunde planeras utifrån det egna personliga schemat.

Utöver bristen på ett kollegialt sammanhang innan, under och efter genomförande av kursen var det två aspekter som tydligt upprepades under intervjuerna som rör kursens innehåll.

Det handlar om en upplevelse av att både barn- respektive förövarperspektivet saknas. Det kan också tilläggas att perspektivet funktionsvariationer (till exempel neuropsykiatriska tillstånd) omnämns som saknat, dock framhävs det inte lika tydligt som en efterfrågan av fokus på barn och förövare.

Nedan beskriver en medarbetare som arbetar klientnära i en region sin frustration gällande bristen av förövarperspektivet i webbkursen:

Jag upplevde den som bra, men fokus...jag var så himla upprörd när jag gjorde den...förövaren är så osynlig och strålkastaren är helt riktad mot kvinnan och "hon kan inte hjälpa det för det är faktiskt en normaliseringsprocess..." hon kan inte hjälpa att hon inte lämnar, så känner jag bara fy fanken: strålkastaren ska va på honom.

Flera informanter påpekade den upplevda brist som beskrivs ovan, men samtidigt är det viktigt att peka på att webbkursen har ett uttalat brottsofferperspektiv, därav är inslag om till exempel våldsutövare inte i fokus här (men sådana inslag finns). Det är möjligt att detta resonemang går att dra till föregående tema gällande webbkursen som en adekvat bas och specifikt den balansgång som går att identifiera vad gäller nivå och målgruppsinriktning på webbkursen. Vidare lyfter många fram att de saknar barnperspektivet. En medarbetare i en kommun som jobbar klientnära beskriver det på följande sätt:

Barnperspektivet framför allt, den har ett väldigt "vuxen-utsatt-kvinna-perspektiv", alltså det är där det ligger, och vi jobbar främst med barnen, o jag tänker att det borde vara barnperspektivet man tar det utifrån, och pratar föräldraskap istället.

Här påtalas ett möjligt perspektivskifte i webbkursen, där barnperspektivet skulle kunna vara närvarande genom ett fokus på föräldraskap istället. En medarbetare som arbetar klientnära i en kommunal verksamhet uttrycker att hon saknar det hon benämner som "lite känsla" och påtalar hur webbkursen inte riktigt lyckas förmedla allvaret:

[...] det blir lite platt, det blir mer fakta än att det griper an o man förstår allvaret, filmen gör ju att det ändå blir, att man får det i en kontext, o får känsla för hur det kan vara, samtidigt så blir dom flesta vi möter inte slagna heller, det är en annan typ av problematik, det är mer psykiskt våld, att stoppa det redan där, det blir det här man ofta hamna i, det behöver hända fysiskt våld för att det ska vara våld.

Sammantaget ringas utvecklingsområden in som berör att inkludera flera perspektiv i kursen, så som barn- respektive förövarperspektiv, samt att på något sätt kompensera för det faktum att den är webbaserad. Vad gäller det sistnämnda knyter det som redan påtalats an till organisatoriska förutsättningar och den kollegiala sammanhållningen, vilket också kommer att beröras framgent.

Övergripande ter sig webbkursen ha lämnat ett avtryck hos den enskilde yrkesverksamma, vilket har utvecklat den professionella rollen och kunskapen om våld. Detta påtalas ha lett till ett utvecklat arbetssätt. Samtidigt lyfts ett antal utvecklingsområden som kan ses som luckor i den professionella utvecklingen, informanterna efterfrågar ytterligare kunskap som skulle kunnat vara gynnsam för deras arbete.

Avtryck i organisationen efter Webbkurs om våld

Den andra nivån riktar strålkastarljuset mot vilket avtryck i organisationen som webbkursen har gjort enligt informanterna. Det är aspekter som redan berörts till viss del, men som här kommer att fördjupas. Det handlar också om hur webbkursen mottagits i organisationen och förutsättningar för ett gynnsamt utfall. Nivån illustreras genom två teman: *Att se arbetet med våld utifrån ett bredare perspektiv inom verksamheten: Hur webbkursen kan bidra till det och Vikten av att webbkursen får göra avtryck: Frånvaro av mandat.*

Att se arbetet med våld utifrån ett bredare perspektiv inom verksamheten: Hur webbkursen kan bidra till det

På denna nivå framträder ett tema som framhåller vikten av att utöka målgruppen vad gäller de som kan tänkas arbeta med våld inom verksamheten; att göra arbetet med våld till ett gemensamt projekt och hur webbkursen kan bli den gemensamma nämnare medarbetarna har vad gäller kunskap. Ett talande exempel för detta delger en informant från en statlig myndighet som pekar på hur medarbetare inom verksamheten kan tänkas komma i kontakt med våld i nära relationer både i arbetet med individer där relationsvåldet är explicit men även i arbetet med individer som har en annan form av problematik.

[...] då kan den [våldsperspektivet] försvinna lite grann tyvärr, är min erfarenhet, så att man ser inte att den här problematiken finns [...] då behöver personalen få utbildning i vilka signaler ska jag reagera på, eh hur kan jag ställa rätt frågor till, till exempel, en kvinna [...] vad ska jag va uppmärksam på, hur ska vi göra [...].

Det påtalas alltså att det är av vikt att även medarbetare som inte direkt eller uttalat jobbar med våld får utbildning i exempelvis varningstecken så att våld kan uppmärksammas på en bredare front. Detta går att uttrycka som att fler medarbetare i verksamheten behöver få kunskap så att också de kan se och upptäcka våld även i situationer där det inte är givet. Detta gäller även inom den egna verksamheten och medarbetarnas egen situation, där, vilket flera informanter lyfter. En informant som jobbar med utvecklingsarbete inom statlig myndighet påtalar en sådan utmaning: *Det är en utmaning att medvetandegöra för chefer att man kanske har medarbetare som själva blivit utsatta, som själva har ska-krav på att ställa frågan [om våld]. Vad ställs det då av dig som chef? Om du skickare en medarbetare på en utbildning om våld, vad behöver jag då göra och vara uppmärksam på?*

Det behöver alltså också riktas fokus in mot verksamheten och uppmärksammas att det kan finnas medarbetare som är utsatta för våld. Rörande detta lyfts det fram exempel på att chefer nu själva ska ställa frågor om våld under det återkommande hälsosamtalet. Sammantaget pekas det på att personer i chefsposition också behöver få kunskap om att hantera våldsutsatthet bland medarbetarna.

Vikten av att webbkursen får göra avtryck: Frånvaro av mandat

Det som också utkristalliserar på denna nivå och det här temat är att medarbetarna stundom upplever sig ensamma och lämnade. Vad som hamnar i fokus här är hur informanterna målar upp en bild av ett individualiserat arbete, utan att det nödvändigtvis sätts i ett större sammanhang. Professionella i klientnära arbete från alla aktuella arbetskontexter uttrycker en frånvaro av och en önskan om ”bestämda och organiserade uppföljningar och

diskussioner”. Det vill säga att det framträder en bild av att webbkursen inte gjort något djupare avtryck i organisationen. En kommunanställd menar till exempel att det ”kanske behövs mer styrning från arbetsplatsen”. Vidare framträder hur arbetet med våld inte genomsyrar samtliga nivåer i verksamheten. Som en informant som jobbar klientnära i en kommun kommer in på då hon talar om potentiellt utvecklingsarbete som kommit till efter webbkursen.

[...] upplägget är inte att man jobbar med den [webbkursen] i verksamhet utan det är fyra personer som kommer och chefen kommer inte, eh det är ju en process som chefer måste driva, inte medarbetare, om man ska jobba med och uppmärksamma våld, hur man ska hantera det, så det kommer från fel nivå.

Det uttrycks en uppgivenhet kring hur det är ett fåtal medarbetare som går webbkursen, samtidigt som ett utvecklingsarbete uteblir när chefer och andra som har mandat att driva ett sådant inte gör det till sin uppgift.

En närliggande aspekt berör vikten av att rätt person i verksamheten får i uppgift att utbilda om våld. En kommunanställd som jobbar klientnära med våld beskriver hur ansvaret att leda arbetet lades på personer utan tidigare erfarenhet av att jobba med vare sig våldsutsatta eller våldsutövare när webbkursen implementerades på hennes arbetsplats.

[...] så vi fick en utbildning av en teamledare som inte jobbat med våld i nära relation tidigare vilket också känns väldigt konstigt när man är en av dom som har utbildat tidigare som nu ska bli utbildad av nån som inte är utbildad.

Detta pekar på aspekter rörande det sociala sammanhanget och vikten av att personer som upplevs ha mandat väljs ut till att utbilda om våld och driva på utvecklingsarbetet. Sammantaget bidrar det till att framhålla hur arbetet med våld behöver genomsyra hela verksamheten för att det ska vara möjligt att webbkursen lämnar ett organisatoriskt avtryck. Övergripande pekas på att webbkursen kan lämna avtryck inom en organisation och möjliggöra en breddning av perspektiv och kunskap. Samtidigt målas en bild upp av ett individualiserat arbete inom verksamheterna, där webbkursen inte lämnat något djupare organisatoriskt avtryck även om kunskapen har höjts för den enskilda medarbetaren.

Avtryck i organisationens samspel med andra verksamheter

Den avslutande nivån centreras kring vilket avtryck webbkursen potentiellt har gjort i organisationens samspel med andra verksamheter. Det centrala på denna nivå förhåller sig till likartade aspekter som redogjorts för ovan, men här ligger fokus på samspelet med andra verksamheter. Flera av informanterna tolkade in att det var ett för stort fokus på socialtjänstkontexten i utbildningen. Utifrån att socialtjänsten från början var den primära målgruppen för webbkursen förefaller det vara logiskt att det också identifierats av användarna. Ett par informanter från regionen hade önskat att det fanns ett val initialt i webbkursen där det gick att välja ”var jobbar jag” och att innehållet kunde skräddarsys därefter. Samtidigt fanns det andra röster, också från regionen, som menade att det är bra och viktigt att man får en förståelse för socialtjänstens arbete. Det framkom dock inte att informanterna från till exempel den kommunala kontexten önskade fördjupade kunskaper om vad exempelvis regionerna kan erbjuda i dessa frågor i någon nämnvärd

utsträckning. Till synes finns det olika uppfattningar gällande behovet av kunskap för och om andra yrkesarenor. Nedan fördjupas detta via två teman som aktualiserar dessa aspekter: *Att se arbetet med våld utifrån ett bredare perspektiv: Hur webbkursen kan bidra till det och Att förhålla sig till motstånd: Är det mitt ansvar?*

Att se arbetet med våld utifrån ett bredare perspektiv: Hur webbkursen kan bidra till det

Under föregående nivå beskrivs hur webbkursen kan bidra till en breddning av perspektiv inom den egna verksamheten; hur även medarbetare som inte uttalat arbetar med våld kan få en kunskapsgrund om våld att stå på. I detta tema berörs snarlika aspekter, men fokus riktas mot hur webbkursen kan tänkas bidra till ett bredare perspektiv på våld där medarbetare också får ta del av andra verksamheters synsätt. Som en informant uttrycker det: "Jag tror också att vinster med att gå webbkursen är att ta del av andra verksamheters erfarenheter och ansvar kring frågan". Detta gäller inte minst verksamheter som kan sägas ha sitt främsta ansvar i arbetet med våldsförövare, såsom Kriminalvården. En informant med utvecklingsansvar inom just Kriminalvården uttrycker breddningen på följande vis:

Vi fokuserar ju jättemycket på att jobba med förövaren. Vi tyckte väl då att NCK:s uppdrag och deras webbkurs som de erbjuder ger ett litet bredare perspektiv, får in ett väldigt stort fokus på brottsofferperspektiv. Vi har ju det som utmaning inom Kriminalvården att inte glömma bort det perspektivet, vi är så otroligt fokuserade på förövaren: att få dem att komma bättre ut, jobba återfallsförebyggande med mera., å då i den här klientgruppen som vi har som är dömda för den här typen av brott, så måste vi ha ett brottsofferperspektiv, jobba med problematiken från båda hållen, det är ju superviktigt, därför

tyckte väl vi "å va bra, den här webbutbildningen finns", då fungerar den som ett komplement [...].

Det påtalas också att webbkursen förmedlar att NCK finns, vilket kan vara givande särskilt inom verksamheter som inte självklart känner till NCK:s uppdrag. Som en informant med utvecklingsansvar inom en statlig myndighet uttrycker det:

[...] det blir också en ögonöppnare för att man som yrkesverksam också kan ringa till Kvinnofridslinjen och be om hjälp och rådgivning, i såna här svåra ärenden, så det brukar jag också säga när jag utbildar, dom finns ju till där också för dom yrkesverksamma att man kan få stöd i hur ska jag hantera det här.

En informant som jobbar klientnära i en kommun pekar även på hur webbkursen möjliggjorde införandet av rutiner i den kommunala handlingsplanen:

Utbildningen var ju en av orsakerna att vi kunde föra in det i den kommunala handlingsplanen, hade det inte funnits en webbutbildning hade vi inte kunnat skriva in att det ska finnas rutiner för hur man förebygger och upptäcker våld för vad ska man bygga rutinerna på om man inte har kunskapen, så jag är väldigt tacksam för att den finns. Även om det är eget ansvar i det, så möjliggör den för förvaltningen och arbetsgrupper att utveckla detta arbete. Annars att det kanske blivit ett lokalt ansvar på en funktion som behöver gå runt och utbilda, men nu är det ju en utbildning som är likadan för alla och som finns digitalt och kan fritt genomföras när som helst på dygnet. Jag ser det som en möjlighet och det är bra att den finns.

Det är ett gott exempel på hur webbkursen kan bidra till att samtliga kommunala verksamheter får en gemensam grund att stå på om kunskap om våld, något informanten ser positivt på.

Att förhålla sig till motstånd: Är det mitt ansvar?

Ett tema som framträder när fokus ligger på den professionella rollen i förhållande till andra verksamheter berör frågan kring ansvar att upptäcka och jobba med våld, och informanterna förmedlar hur vissa medarbetare ifrågasatt huruvida ansvaret verkligen ligger hos den aktuella verksamheten. En informant med utvecklingsansvar inom en region beskriver en tudelad bild, där några medarbetare som gått kursen uppgivit att de inte tycker att det är deras verksamhets ansvar att ställa frågor om våld, och att det också faller utanför deras kompetensområde. I kontrast har andra istället menat att ansvaret inte är tillräckligt stort formulerat, utan att det borde ha varit större. En informant med utvecklingsansvar inom en statlig myndighet påtalar liknande aspekter och formulerar sig också kring det motstånd mot sitt uppdrag rörande mäns våld mot kvinnor:

Det kanske var i början när vi började jobba med uppdraget, att vi kunde märka ett större motstånd till att man inte kunde till att man inte riktigt såg att det kunde va en del av ens uppdrag, det fanns en mindre kunskap om jämställdhet och också delmålet om mäns våld mot kvinnor, vad har det med mitt jobb att göra på [myndigheten]?

Informanten kommer också in på hur motståndet kunde präglas av ett ifrågasättande kring att fokus låg på mäns våld mot kvinnor och inte på nära relationer, men att motståndet ändrats över tid. Hon resonerar kring hur det kommer sig och pekar på möjliga orsaker till denna förändring.

Ju mer man har pratat om det, ju mer det varit synligt i media, artiklar, debatter, desto mindre motstånd skulle jag säga. Ju längre vi har jobbat med det blir det ju också mer förankrat att det är en del av vårt uppdrag.

En påfallande aspekt i detta tema är vikten av att medarbetarna till slut kan se sin roll, och vilka avtryck de faktiskt kan göra, i samhällsmaskineriet vad gäller att motarbeta våld. Som en informant som jobbar inom en statlig myndighet uttrycker det: "det är ett samhällsproblem som alla behöver jobba emot". Samtidigt uttrycks att beteendeförändring tar tid. En informant som är verksam på en statlig myndighet påtalar hur de jobbar för att göra våldet "pratbart", vilket riktar fokus mot hur ökad kunskap är en förutsättning för att ett sådant arbete ska vara verksamt. Avslutningsvis, som en annan informant uttrycker det: "Kunskap ger trygghet". Informanterna identifierar även vinster, inte bara för de enskilda patienterna/klienterna som får ett mer kunskapsbaserat bemötande, utan också för samhället i stort. På så sätt berörs Bronfenbrennes fjärde nivå implicit, vilket fördjupas i den kommande diskussionen.

Övergripande påtalas hur webbkursen har gjort ett avtryck i ett samspel med andra organisationer utifrån att informanterna fått ökad kunskap om andra verksamheters arbete med våld i nära relation. Detta lyfts fram som positivt, samtidigt som en aspekt rörande ansvar framträder. Det förmedlas en bild av att en del medarbetare som gått webbkursen ifrågasätter huruvida det bör åligga dem att jobba med våld. Denna bild kontrasteras dock mot en annan som istället skildrar hur medarbetare kan se sig själva som en del av ett större sammanhang, där alla kan bidra i arbetet mot våld. Under denna nivå lyfts även konkreta exempel

där webbkursen gjort ett bestående avtryck, såsom att den möjliggjort en kommunal handlingsplan för arbete mot våld

Diskussion

I denna pilotstudie ligger fokus på den webbkurs om våld i nära relationer som Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) tagit fram i samverkan med länsstyrelserna och Socialstyrelsen. Webbkursen är ett stöd i arbetet med kompetensförsörjning till landets kommuner, samtidigt som dess utformning gör att den lämpar sig även för andra yrkeskategorier. Övergripande syftar webbkursen till att ge dess användare baskunskaper om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och i skrivande stund har webbkursen 126 000 användare som avslutat kursen. Syftet med föreliggande pilotstudie är att följa upp i vilken mån den kunskap som förvärvats via webbkursen tagits om hand i den verksamhet där användaren är anställd. Fokus har legat på att samla erfarenheter kring användningen av kursen och kring hur arbetet med våld i nära relationer eventuellt har utvecklats efter att kursen slutförts. Genom femton intervjuer med medarbetare i de tre stora användargrupperna (kommun, region och statlig myndighet) som antingen haft en chefsroll eller drivande roll i införandet av webbkursen eller slutfört kursen, har ett antal teman rörande framför allt utvecklingen av den professionella egna rollen och vilket avtryck webbkursen har gjort både inom verksamheten och i samspelet med andra kunnat identifierats, vilka redogjorts för ovan. I det följande kommer vissa analytiska poänger att fördjupas ytterligare, för att också förhållas till tidigare forskning och ses utifrån ett samhällsperspektiv (den fjärde nivå som Bronfenbrenners teoretiska ramverk tillåter).

Den övergripande bilden som skisseras av informanterna är att webbkursen ger ett adekvat kunskapstillskott. Till exempel

anser en informant från en myndighet som arbetar klientnära att "webbkursen bör man gå minst en gång om året" och hon gör en jämförelse med återkommande utbildningar inom hälso- och sjukvård. Det framhålls även hur ökad kunskap ger en ökad upplevd trygghet, exempelvis gällande att känna sig trygg i att ställa rutinfrågor om våld. Detta går i linje med tidigare forskning som påvisar att både utbildning om våld i nära relationer och hög självupplevd kompetens om våld ökar sannolikheten att socialsekreterare frågar klienter om våldsutsatthet på rutin¹⁹. Samtidigt förblir det oklart om medarbetarna känner sig rustade för att "ta hand om våldet" i och med att det är en sak att fråga om våld och en annan sak att sätta in lämpliga åtgärder vid ett jakande svar vid en fråga om våldsutsatthet. Detta riktar fokus mot verksamheternas ansvar att ta vid där webbkursen slutar, och erbjuda sina medarbetare fortbildning som är mer verksamhetsspecifik.

Det avtryck som webbkursen lämnar tycks inte främst handla om hur den specifika verksamheten eller organisationen utvecklar sitt arbete gällande våld i nära relation; denna pilotstudie pekar mer i riktningen mot att det handlar om en individuell professionell utveckling. Med andra ord verkar webbkursen främst lämna ett avtryck på en individuell nivå och inte lika tydligt på en organisatorisk nivå. Detta trots att webbkursen ofta har varit en del av arbetsplatsernas generella kompetensförsörjning, det vill säga att majoriteten av de anställda har uppmanats att gå kursen, och att beslutet om detta ofta har fattats på hög politisk nivå. Resultaten i denna pilotstudie pekar på en avsaknad av kollegial struktur efter genomförandet av webbkursen och informanterna vittnar om en känsla av ensamhet i arbetet med våld. Webbkursens innehåll följs sällan upp och det är inte heller

19 Lundberg & Bergmark, 2021

säkert att kursdeltagarna ges möjlighet eller kan skapa ett forum för att ”prata vidare om våld”; i någon mening ges en bild av att kursen ska bockas av samtidigt som det förefaller oklart vad som händer därefter. Detta är till synes ett viktigt kunskapsbidrag som denna pilotstudie presenterar, där det också går att skapa förändring.

I denna pilotstudie har vi illustrerat hur webbkursen kan påverka en medarbetare respektive en arbetsplats, både inom verksamheten och i samspelet med andra. Till det här går det också att anlägga ett samhällsperspektiv och ställa sig frågan vilket avtryck webbkursen kan göra för samhället i stort. En påfallande styrka som webbkursen har är dess stora användarantal. Att över 126 000 yrkesverksamma från olika delar av Sverige har gått den pekar på att det finns en samhällslig efterfrågan av baskunskap gällande våld i nära relation. Dessa kursdeltagare representerar också en variation av verksamheter inom stat, region och kommun. Därtill finns andra användargrupper så som studenter och verksamma inom ideell sektor. Att en sådan bredd av verksamheter får en gemensam kunskapsbas att stå på kan göra ett positivt avtryck utifrån ett samhällsligt perspektiv. Om vi använder oss av Hesters²⁰ illustration av motsägelser och spänningar inom arbetet med våld och också talar om olika planeter för att symbolisera olika verksamhetsfält, går det att resonera kring att en gemensam kunskapsbas kan föra planeterna närmare varandra. Informanterna påtalar just hur ett positivt utfall av webbkursen är att de har fått mer kunskap om andra verksamheters ansvar och arbete med våld i nära relationer. Detta är något som går att koppla till det Hester också påtalar som viktigt: att olika verksamhetsfält – planeter – får vetskap om

20 Hester, 2011

andra yrkeskategoriers professionella förhållningssätt och praktik för att en stödsökande ska få ett adekvat bemötande och hjälp. Det går också att argumentera för att kraftsamlingarna inom ramen för jämställdhetspolitikens sjätte delmål att mäns våld mot kvinnor ska upphöra har nått ut även till region- respektive kommunnivå i och med webbkursens genomslag. Samtidigt pekar resultatet i denna pilotstudie på att den politiska ambitionen inte fångas upp fullt ut av de deltagande verksamheterna, trots arbetsgivarens uppdrag att säkerställa medarbetarnas kompetens om mäns våld och våld i nära relationer. Även om det blir ett avtryck för den enskilda professionella efter webbkursen om våld så ser vi att det organisatoriska mottagandet kan utvecklas för att de yrkesverksammans nya kompetens ska tas till vara ytterligare. Utifrån ett samhällsligt perspektiv kan en sådan utveckling vara gynnsam i arbetet för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Studiens begränsningar och möjliga framtida spår

Denna pilotstudie har samlat erfarenheter från medarbetare som antingen har haft en drivande roll i genomförandet av Webbkursen om våld eller har gått den inom ramen för sin anställning. Resultaten pekar övergripande i riktning att ett ytterligare utvecklingsarbete inom verksamheterna behöver komma till stånd för att medarbetare inte ska uppleva sig lämnande ensamma i arbetet med våld i nära relationer. Pilotstudiens resultat behöver dock ses i ljuset av vissa begränsningar. Urvalet i denna pilotstudie består av ett målriktat sådant, där informanterna rekryterats utifrån de tre största användargrupperna. Det har också haft karaktären av att vara ett ”snöbollsurval”, där kontakter till potentiella informanter förmedlats vidare av den initiala kontakten. En annan typ av urvalsstrategi skulle resulterat i en annan sammansättning och möjligen illustrerat andra aspekter av webbkursen och hur den används. Samtidigt går det att se det som motiverat att inom

ramen för en pilotstudie börja med att samla in erfarenheter från de yrkeskategorier som i störst utsträckning gått webbkursen. Utifrån vårt begränsade urval kan denna studie inte heller uttala sig i generella termer. Via en teoretisk förståelse av resultaten går det dock att göra antaganden om att de teman och mönster vi ser också kan gälla även för andra verksamheter. I och med pilotstudiens design bör denna betraktas som ett första steg i utforskandet av hur Webbkurs om våld tagits emot av de verksamheter och deltagare som genomfört kursen. Möjliga spår att fortsätta på handlar om att involvera ytterligare användargrupper och se till deras erfarenheter. Det kan också vara givande att genomföra en studie som bygger vidare på det som identifierats här rörande hur verksamheterna förvaltar den baskunskap som webbkursen om våld ger.

Referenser

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V., & Clarke, V. (2020). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis?, *Qualitative research in psychology*.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Dalen, M. 2015. *Intervju Som Metod*. Malmö: Gleerups.
- Denscombe, M. (2009) *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekström, V. (2018). Carriers of the troublesome violence—the social services' support for female victims of domestic violence. *European Journal of Social Work*, 21(1), 61-73
- Heber, A. (2010). *Brottslingen som brottsoffer*. Norrköping:

Kriminalvården.

Hester, M. (2011). The three planet model: Towards an understanding of contradictions in approaches to women and children's safety in contexts of domestic violence. *British journal of social work*, 41(5), 837-853.

Lundberg, L., & Bergmark, Å. (2021). Self-perceived competence and willingness to ask about intimate partner violence among Swedish social workers. *European Journal of Social Work*, 24(2), 189-200.

NCK (2017) *Uppsalamodellen : att möta våldsutsatta kvinnor inom hälso- och sjukvården*, NCK-rapport 2017:1 DanagårdLiTHO

Övriga referenser

SFS 1993:100 högskoleförordningen.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet Europarådets fördragsserie – nr 210

Bilaga 1

Intervjuguide – Beslutsfattare/central roll i arbetet med våld i nära relation

Syfte: Att följa upp i vilken mån den kunskap om våld som medarbetare har fått genom webbkursen har tagits tillvara och påverkat arbetet i olika verksamheter. Fokus kommer att ligga på att samla erfarenheter kring användningen av kursen, och hur arbetet med våld i nära relationer eventuellt har utvecklats efter att kursen slutförts.

Kort om informanten & verksamheten

Kan du beskriva den verksamhet du jobbar i?

Vilken roll har du i verksamheten?

Har du någon tidigare kunskap om våld i nära relation?

Har du någon tidigare erfarenhet av implementering? Tidigare erfarenhet av webbkurser? Tidigare kunskap om NCK?

Webbkursen om våld

Kan du beskriva processen fram till ett beslut om att gå webbkursen, vad föranledde det beslutet? Vem tog initiativet, på vilken nivå skedde det...

Hur har kursen använts? Hur stor andel av personal har gått den?

Vilken respons har du fått från personal som genomgått kursen?

Har ni följt upp användningen av kursen?

Hur upplever du innehållet i kursen? Vad var särskilt bra? Vad kan utvecklas? Vilken kunskap bedömer du att kursen ger, utifrån den kunskap om våld i nära relationer som din verksamhet behöver?

Vad har hänt på olika nivåer i verksamheten efter att kursen avslutats? Vad har varit positivt, och vad kan behöva komma till?

Vilken skillnad har du märkt av i din roll?

Vilka vinster går det att se när personal fått ökade kunskaper om våld? Vilka eventuella nackdelar kan det finnas?

Hur kan webbkursen leda till att verksamheter vidareutvecklar sitt arbete? Om ett sådant utvecklingsarbete pågår, hur ser det ut? Det kan till exempel handla om rutiner, handlingsplaner, ökad samverkan (internt/externt) och/eller fortsatt kompetensutveckling inom området. Om ett sådant utvecklingsarbete uteblivit, vad tror du att det beror på?

Bilaga 2

Intervjuguide – Användare/praktiker, närmre klienter/brukare i arbetet med våld i nära relation

Syfte: Att följa upp i vilken mån den kunskap om våld som medarbetare har fått genom webbkursen har tagits tillvara och påverkat arbetet i olika verksamheter. Fokus kommer att ligga på att samla erfarenheter kring användningen av kursen, och hur arbetet med våld i nära relationer eventuellt har utvecklats efter att kursen slutförts.

Kort om informanten & verksamheten

Kan du beskriva den verksamhet du jobbar i?

Vilken roll har du i verksamheten?

Har du någon tidigare kunskap om våld i nära relation?

Tidigare erfarenhet av webbkurser? Tidigare kunskap om NCK?

Webbkursen om våld

När under din anställning gick du kursen? Hur kom det sig att du gick den? Gick du den själv, eller i grupp?

Hur upplever du innehållet i kursen? Vad var särskilt bra? Vad kan utvecklas? Vilken kunskap bedömer du att kursen ger, utifrån den kunskap om våld i nära relationer som du behöver i din yrkesroll?

Hur har den kunskap du fått av kursen använts i ditt dagliga arbete? Vilka eventuella skillnader upplever du i ditt sätt att jobba?

Om du tänker på ditt samarbete med dina kollegor, hur har kursen diskuterats? Hur pratar ni om våld i ert dagliga arbete? Vad har hänt efter att kursen avslutats? Vad har varit positivt, och vad kan behöva komma till? Vilken skillnad har du märkt av i din roll?

Hur kan webbkursen leda till att verksamheter vidareutvecklar

sitt arbete? Om ett sådant utvecklingsarbete pågår, hur ser det ut? Om ett sådant utvecklingsarbete uteblivit, vad tror du att det beror på?

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet. NCK arbetar på regeringens uppdrag med att höja kunskapen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samt utveckla metoder för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor.

NCK driver även Kvinnofridslinjen 020-50 50 50, Stödlinjen för män 020-80 80 80, Stödlinjen för transpersoner 020-55 00 00, Rätt att välja 020-57 70 70 och kvinnofridsmottagningen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

UPPSALA
UNIVERSITET

NCK

NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

ISBN 978-91-984396-4-9